

Stavební proměny hradu Šternberka na Moravě v kresebných rekonstrukcích

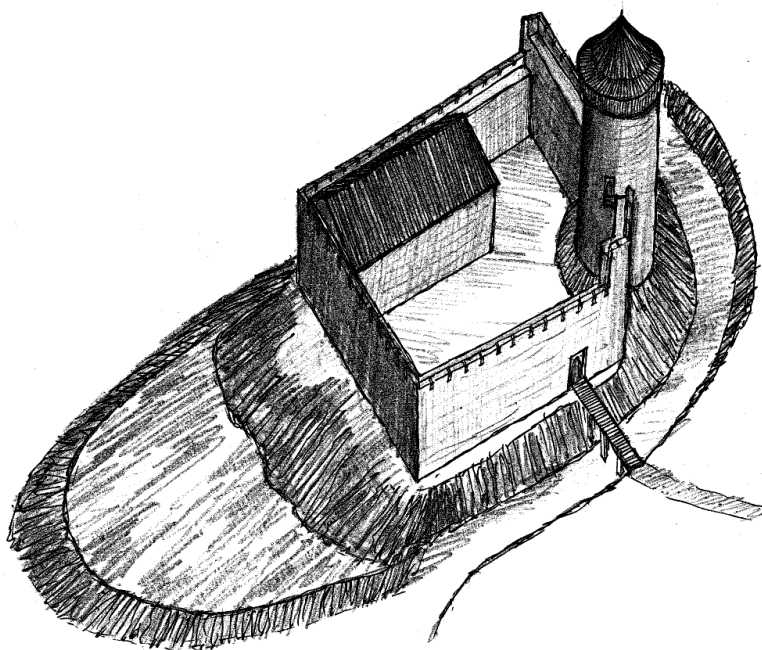
Jan Štětina

Hrad Šternberk (okr. Olomouc) náleží k nemnoha dochovaným hradním stavbám na Moravě. Velmi složitý stavební vývoj tohoto pozoruhodného hradního komplexu nebyl však dosud detailně monograficky zpracován a publikován,¹⁾ vyjma několika stručných katalogových či encyklopedických hesel. Přestože stávající stupeň poznání šternberského hradu nelze pokládat za uspokojivý, přece dovolu- je alespoň náznakovou rekonstrukci tří základních vývo- jových fází hradu, podaných názornou formou kresebných rekonstrukcí.²⁾ Předložená trojice rekonstrukčních pohledů, s níž se návštěvník hradu Šternberka setká ve vstupní histo- rické expozici, může nakonec sloužit jako určité doplnění již publikovaných poznatků ke stavebnímu vývoji hradu. Předkládaný text detailně neřeší problematiku stavebního vývoje, který je zmíněn jen v nezbytné míře a slouží spíše jako komentář k předloženým kresebným rekonstrukcím hradu.

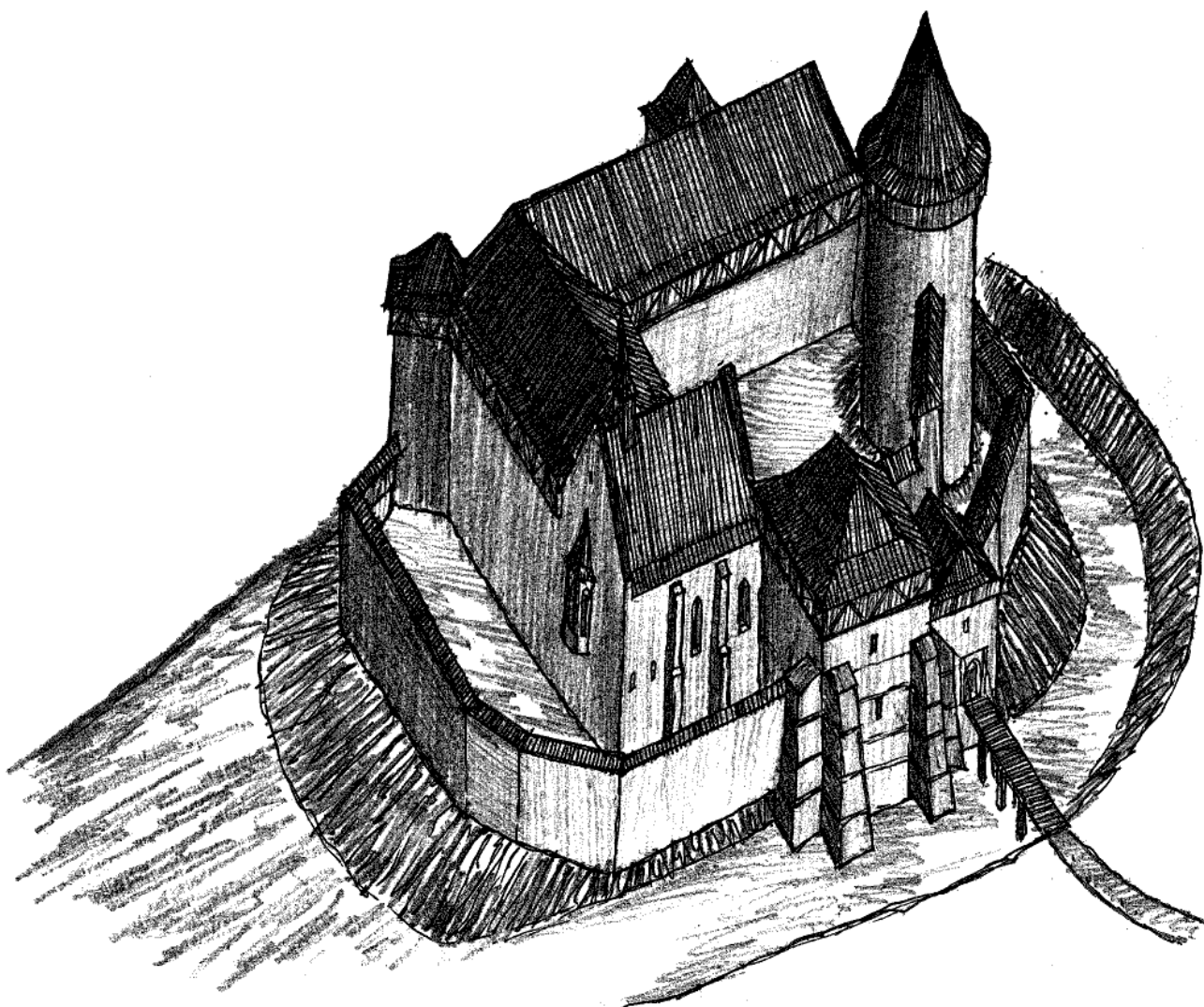
Za velmi podnětnou a konstruktivní dis- kusi k problematice stavebního vývoje hradu Šternberka autor touto cestou děkuje kolegovi Mgr. Tomáši Vítkoví z NPÚ ÚOP v Olomouci.

Hrad Šternberk by měl náležet do nejstar- ší skupiny moravských šlechtických hradů; jeho počátky jsou zřejmě oprávněně kladeny do doby po polovině 13. století. Založení hradu, prvně jmenovaného v listině z roku 1269, můžeme patrně připsat Zdeslavovi z moravské větve pánů ze Šternberka.³⁾ Raně gotický hrad vyrostl na jednom z terénních výběžků masivu Nízkého Jeseníku, výrazně vyvýšeném nad rozměrnou svazitou terasou, na níž se nedlouho po založení hradu začalo koncentrovat podhradní osídlení – budoucí město Šternberk.⁴⁾ Hradní jádro s delší severo- jižní osou mělo jednoduchou dispozici obdé- lného půdorysu (cca 42 x 31 m) se zkoseným severovýchodním rohem (obr. 1). V jeho blízkosti se zřejmě nacházela i nejstarší brána, přístupná přes most zvedající se nad příko- pem, obemkajícím severní a východní obvod

hradního jádra. Proti stoupajícímu terénu před severním čelem jádra se stavěl nejen mohutný bergfrit kruhového půdorysu o průměru přes 10 m, ale i masivní čelní hradba, možná vyvinutá do podoby vysokého štítu. Výšku severní hradby dnes bohužel nemůžeme rekonstruovat; plášť věže s jizvami po provázání hradby totiž při úpravách v 19. stole- tí prošel razantní obnovou. Sestava bergfritu a předpokláda- né štítové hradby clonila nádvoří, rovněž obehnané zděnou hradbou tloušťky kolem 2 m. Palác, tvořený obdélnou zdě- nou budovou neznámého počtu pater a interiérové výbavy, můžeme situovat do nejchráněnějšího jihozápadního nároží dvora. Někde na hradě se zřejmě nacházela i kaple, z níž se dochovala část raně gotické okenní kružby – nevíme však, zda ji máme hledat v nejstarším paláci (což lze považovat za pravděpodobné), nebo zda ji tvořila samostatná budova v nádvoří. Raně gotické architektonické detaily prezentuje

Obr. 1: Pokus o rekonstrukci stavu jádra hradu Šternberka koncem 13. století, pohled od jihovýchodu (všechny kresby J. Štětina 2007).

Obr. 2: Pokus o rekonstrukci stavu jádra hradu Šternberka po pozdně gotické přestavbě (2. polovina 15. století), pohled od jihovýchodu.

i lomený portálek bergfritu, vsazený do obdélné vpadliny padacího můstku. Nejstarší předhradí zaujímalo plošinu severovýchodně před jádrem a o jeho podobě, stejně jako o charakteru případného vnějšího opevnění hradu, nic nevíme.

Nakolik byla výše nastíněná jednoduchá dispozice šternberského hradu změněna přestavbami první poloviny 14. století, není z dnešního stavu zřejmé. Pravidelný půdorys jádra i vzrůstající nároky mocných Šternberků jistě vybízely k rozšíření obytných kapacit hradu. Významné přestavby se hradu dostalo ve druhé polovině 14. století, patrně v letech 1360 – 1380, kdy náležel Albertu ze Šternberka, arcibiskupu magdeburskému, počínaje rokem 1372 biskupu litomyšlskému a jednomu z důvěrníků císaře Karla IV. Právě tehdy zřejmě vzniklo jižní křídlo, jehož východní oddíl byl v patře vyhrazen honosné kapli.⁵⁾ Její prostor se na jihu otevíral do žebrově zaklenutého presbytáře, uzavřeného trojbokým arkýřem s lomenými kružbovými okny, zatímco východní fasádu rytmizovaly štíhlé opěrné pilíře. Také loď kaple má dnes žebrovou klenbu, kterou však můžeme vztáhnout nejspíše až k úpravám provedeným v 16. století. Albert jistě zasáhl i do dispozice paláce, který nejpozději v jeho době dosáhl dvoukřídlé podoby. Detaily palácové stavby, které si jistě v ničem nezahladily s minuciózní a vytří-

benou architekturou kaple, stejně jako její výškové vyvinutí, nám vzhledem k četným mladším přestavbám bohužel unikají.

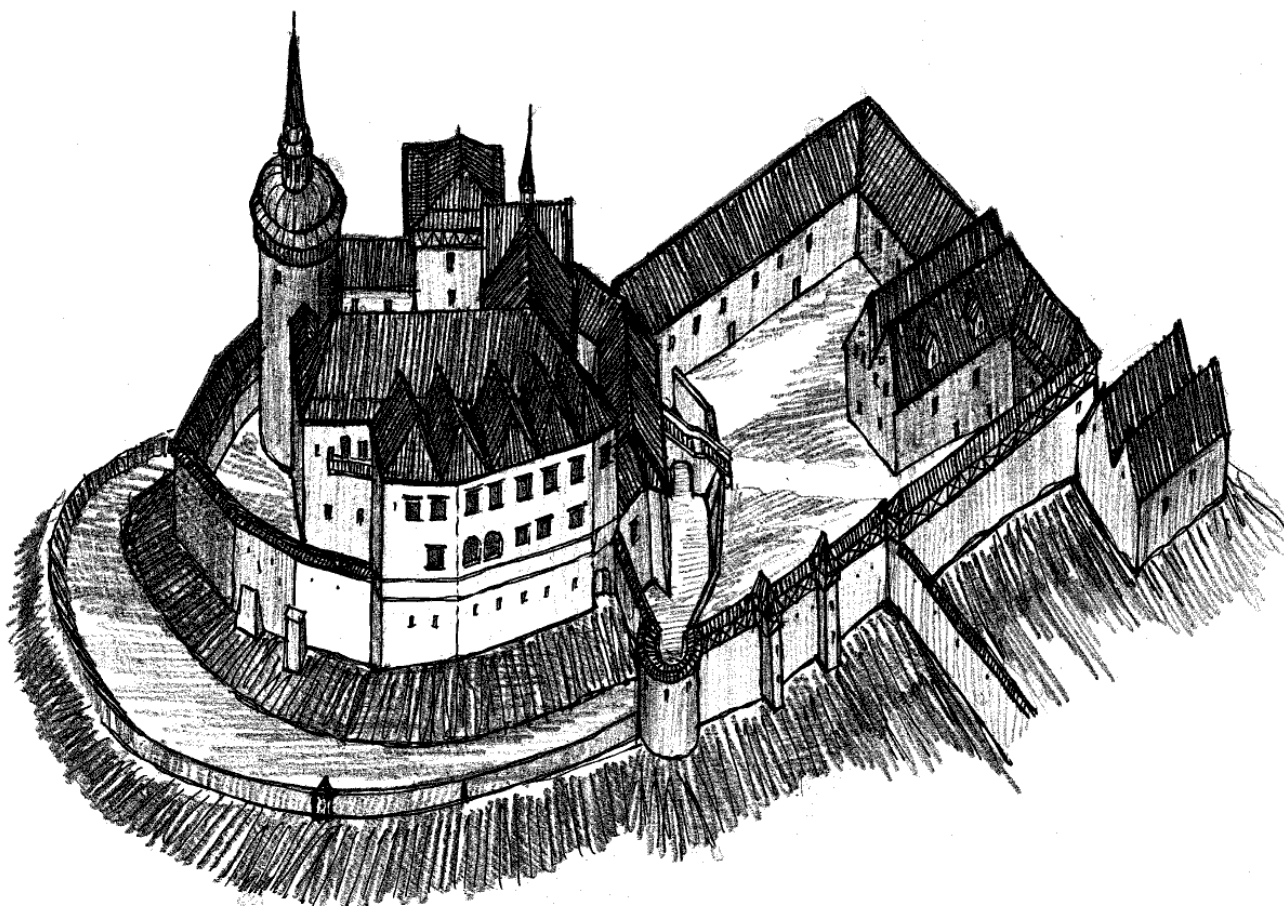
Další významná stavební činnost změnila tvářnost hradu ve Šternberku po polovině 15. století (obr. 2).⁶⁾ To již z dějinné scény zmizeli moravští Šternberkové, které v držbě hradu a panství před rokem 1406 nahradili páni z Kravař. Těm hrad vděčí především za modernizaci opevnění, iniciovanou patrně událostmi husitských válek i následným neklidem druhé poloviny 15. století. Pokud parkánová hradba kolem jádra nevznikla již za posledních Šternberků, vystavěli ji právě Kravařové kolem poloviny 15. století. Západním úsekem parkánové hradby prostupovala čtvercová věž, dodnes zčásti dochovaná ve spodní úrovni vnějšího renesančního obytného traktu západního křídla. Další z nových prvků, blok obdélného půdorysu, diagonálně přiložený k jihozápadnímu nároží jádra, nemusí souviset pouze s fortifikační aktivitou, ale vzhledem ke své statické roli v exponovaném nároží jádra může naznačovat i kravařovské přestavby v navazující části hradního paláce. V příkopu před východní obvodovou hradbou jádra vznikla, v návaznosti na východní zakončení jižního palácového křídla, mohutná stavba obdélného půdorysu, v nárožích vzeplená masivními odstupněnými opěráky. Pilíře i dimenze zdiva dokládají

značnou výšku tohoto zřejmě věžového objektu, jistě nikoliv náhodou zbudovaného v bezprostřední blízkosti vstupní brány. Možná již v 15. století má původ i obdélné předbrání, předložené před starší kulisovou bránu a přiléhající k severnímu boku kravařovské hranolové stavby.

Stavební práce na hradě pokračovaly i za pánů z Dubé a Lipé počátkem 16. století – nejpozději tehdy došlo k výstavbě nového předhradí (či spíše dolního hradu), připojeného k jižnímu obvodu hradního jádra a situovaného na terénní terase mezi jádrem a městem. Nová část hradu, ohrazená zděnou hradbou s válcovou baštou

gotickou válcovou věž a zalamující se patrně i kolem severovýchodního obvodu vnitřního dvora se starším vstupem do jádra. Přestože křídlo úplně zmizelo, jeho patrování, výšku a způsob zastřešení můžeme odhadnout podle otisků, dochovaných až do 19. století na plášti válcové věže. Výstavba křídla dovršila obvodovou zástavbu jádra, jehož další zástavba napříště vznikala na úkor parkánu.

Kolem poloviny 16. století se díky iniciativě Berků z Dubé již v raně renesančním duchu rozsáhle stavělo i ve vnitřním hradě. Prostor někdejšího západního parkánu vyplnilo renesanční obytné křídlo, vložené mezi severní

Obr. 3: Rekonstrukce hradu Šternberka po renesanční přestavbě (konec 16. století), pohled od severozápadu. Vlevo renesančně přestavěné hradní jádro, vpravo západní část hradu navazující na město.

v severozápadním nároží, obsahovala hospodářské budovy a byla z města přístupná raně renesanční branou, umístěnou v hranolovém branském stavení zaujímajícím jihozápadní nároží (brána datována 1536). Po obvodu nové, přední části hradu postupně vyrůstaly zděné hospodářské objekty, sousedství brány vedoucí k hradu z města zaujala mohutná dvoutraktová budova renesančního pivovaru vysunutá do nádvoří. K vnějšímu, jihozápadnímu nároží předhradí se vázala budova renesanční vrátnice. Západní hradbu, k níž dobíhala zeď městského opevnění, zpevňovalo několik hranolových věžic a završovala krytá hrázděná chodba. Úpravy se dotkly i hradního jádra, před nímž zřejmě v první čtvrtině 16. století v místě starší, západní části parkánu vyrostla rozměrná terasa, jež mohla sloužit aktivní dělostřelecké obraně. Další okruh opevnění korunoval val, obíhající před příkopem sledujícím západní a severozápadní obvod jádra. Zástavbu jádra v období pozdní gotiky nebo rané renesance doplnilo úzké severní křídlo, obemykající raně

hranolovou věž parkánu a jihozápadní opěrák jádra z kravařské stavební etapy. Dvoupatrové obytné křídlo v interiérech skrývá několik reprezentativních a obytných místností zaklenutých hráňovými klenbami a propojených bohatě profilovanými renesančními portálky. Tzv. Vizitkový sál osvětluje dvojice rozměrných, půlkruhově završených arkádových oblouků (tento motiv má obdobu v renesanční domovní architektuře blízké Olomouce⁷⁾); další okna a portály již mají obvyklé pravouhlé rámy s renesanční profilací a římsami. Při jižním zakončení interiéru křídla obsahoval záchody, vyústěné pod mohutným půlkruhovým pasem do západního příkopu. Nové křídlo dostalo členité zastřešení, sestávající z pěti valbových střech s východozápadní orientací. Tento způsob zřejmě renesančního zastřešení dokládá ikonografie ještě z počátku 18. století.⁸⁾ V rámci renesanční přestavby nově vzniklo i navazující nižší křídlo, zevnitř přiložené k jižní parkánové hradbě jádra. Právě přes bývalý jižní parkán vedl nový vstup do

jádra hradu, přičemž výrazný výškový rozdíl musel být vyrovnán zděným schodištěm, stoupajícím k obytnému jádru z přední části dispozice.

Po dokončení renesanční přestavby mělo jádro hradu Šternberka podobu mohutného čtyřkřídlého, zčásti dvoutraktového bloku o dvou patrech, obestupujícího nevelký vnitřní dvůr. Komplexu o přibližně vyrovnané výšce dvou pater vévodil raně gotický válcový bergfrit v severním čele a pozdně gotická hranolová stavba předstupující před východní bok jádra. Také jižní předhradí, od jádra oddělené nižší budovou s přístupovým schodištěm, bylo z velké části obestavěno provozními a hospodářskými budovami. Vnější opevnění jádra hradu, které na rozdíl od jižního předhradí vystupovalo z půdorysu města, tvořil příkop a zemní val (obr. 3).

Po vyplnění hradu za třicetileté války byla provedena jeho oprava pro potřeby správy statku i občasných pobytů majitelů, jimiž byli od roku 1700 Liechtensteinové. Plánovaná přestavba hradu na barokní zámek, ke které mělo dojít počátkem 18. století, nakonec, až na drobné úpravy interiérů, nebyla provedena. Provizorně opravený hrad, pouze spoje využívaný kanceláři správy panství, pomalu chátral až do závěru 19. století, kdy se jádro hradu dočkalo razantní romantické přestavby (1886 – 1913). Ve hmotové konfiguraci dané renesanční přestavbou zůstalo dochováno západní i jižní křídlo paláce, v interiérech i na exteriérech zčásti doplněné novými architektonickými články. Regotizace zasáhla i hradní kapli, zejména její arkýřový presbytář. Většinu interiérů paláce však zůstala původní dispozice včetně renesančních kleneb i řady původních architektonických detailů. Jediným větším zásahem do historické dispozice hradního jádra se stalo řešení jeho severovýchodní části. Polohu severního křídla zaujala terasa při patě válcového bergfritu. Úpravy na vyhlídkovou terasu se dočkala také snižená pozdně gotická stavba na východě, zcela nově řešen byl také vstup do jádra, koncipovaný prostřednictvím nové brány a rampového nájezdu. Prostor staršího předhradí a severního předpolí hradu dostaly parkovou úpravu, naopak jižního předhradí se romantické stavební úpravy prakticky nedotkly. Romantická rekonstrukce hradu Šternberka sice na mnoha místech nerespektovala historický stav, dokázala se však oprostít od dobové obvyklých puristických

metod a přestože poněkud zastírela historickou skutečnost, zachránila hrad v momentě jeho hrozícího zániku. V podobě, určené romantickou přestavbou, která již za více než století získala své místo v bohatých stavebních dějinách objektu, se hrad Šternberk na Moravě dochoval dodnes.

Poznámky: 1) Jistou výjimku představuje pouze drobná monografie Bartušek, A. – Kubátová, T.: Šternberk na Moravě. Státní hrad, město a okolí. Praha 1951. Publikace nemohla detailně zpracovat celý stavební vývoj objektu, přinesla však půdorysy jednotlivých úrovní hradního jádra, byť bez stavebně-historické analýzy. 2) Několik kresebných rekonstrukcí jednotlivých vývojových fází obsahuje i poslední, spíše popularizační monografie Vojkovský, R.: Šternberk. Hrad – zámek ve stejnojmenném městě. Dobrá, 2007. 3) Plaček, M.: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů hrádků a tvrzí. Praha 2001, s. 617 – 621. K historii hradu např. Spurný, F. a kol.: Hrad, zámek a tvrz v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, Severní Morava. Praha 1983, s. 235 – 239. 4) Kuča, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku VII. Praha 2008, s. 320 – 337. Ke stavebnímu vývoji hradu zejména s. 327 – 328. 5) Josefík, J. – Sysel, F. – Togner, M.: Hradní kaple na moravském Šternberku, Umění 24, 1976, s. 243 – 255. 6) Především pozdně gotickým a renesančním stavebním etapám se věnuje Vítek, T.: Hrad Šternberk. In: Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400 – 1550 III, Olomoucko. Praha – Brno 1999, s. 230 – 231. Zde i výběr další literatury. 7) Např. původně otevřená dvouosá arkáda v hlavním průčelí renesančního Edelmannaova paláce na olomouckém Horním náměstí, dnes v podobě vzniklé neorenesanční úpravou z let 1867 – 1871. 8) Vyobrazení hradu a města z r. 1727 je součástí konvoluty Dismase z Hoferů a zasloužilo by si, vzhledem ke své doposud nevyužitě vysoké vypovídací hodnotě, samostatné pojednání a zejména srovnání s dostupnými poznatky o stavebním vývoji hradu. Dalším ikonografickým dokladem zachycujícím komplikovanější skladbu střechy renesančního traktu je kresba Šternberka od F. B. Wernera z doby kolem poloviny 18. stol. Pětice valbových střech renesančního traktu je zde však, patrně vinou zjednodušení zřetelného v zachycení celého hradního komplexu, redukována na tři rozměrné vikýře.

Předsunutá bašta hradu Rychmburka?

Jiří Slavík

Východočeský hrad Rychmburk (k. ú. Předhradí, okr. Chrudim) se před delší dobou stal cílem několika průzkumných a dokumentačních akcí.¹⁾ Teprve v průběhu podzimu 2008 však došlo na propátrání některých poloh, z nichž mohlo být feudální sídlo ohrožováno střelbou. O tom, že opevnění hradu mělo slabiny, svědčí jeho dobytí husitskými vojsky v roce 1425. Reakcí na tuto válečnou událost se v pozdější době stalo vystavění dělostřelecké fortifikace na předhradí na severozápadní, přístupové straně hradní ostrožny. V ohrazení pak kromě vrchnostenských staveb vznikla obec Předhradí. Opevnění tvořila hradba s ochozem, zesílená nejspíše čtyřmi bateriovými věžemi, z nichž se dvě dochovaly a ze třetí zbývá jen terasa. Čtvrtá bašta nepochybně stála v lomu hradby při nároží Panského domu.²⁾

Skalnaté vyvýšenině nad údolím říčky Krounky proti severovýchodnímu (zadnímu) průčelí hradu se říká Žižkova skála a nepochybně se jednalo o místo vhodné pro umístění pozorovatelné a zřízení střeleckých stanovišť obléhatelů (bašta s houfnicí, prak a pod.). Místo se nachází ve vzdálenosti 180 m od zadního průčelí se vstupem do suterénu, chráněným padací mříží či deskou. Okraj skalnatého strmého svahu údolí zde dnes vytváří jakýsi val, s kterým se lze skrýt před pozorováním (a tedy i ostřelováním) z hradních objektů. Planina za tímto hrbítkem je zemědělsky obdělávána a žádné viditelné zbytky obléhacích prací se na ní nedochovaly.

Druhou polohou vhodnou pro umístění pozorovacích a palebných stanovišť je okraj planiny severozápadně od Předhradí a hradu ve vzdálenosti 100 – 180 m. Východní zakončení planiny sice odtěžil dnes již opuštěný lom, ale

Situace hradu Rychmburka a Přehradí s vyznačením možných poloh obléhačích zařízení a jejich vzdáleností od hradu. Jako nejnebezpečnější se jeví ostrožnička severozápadně od hradu (poloha 1) a Žižkova skála na severovýchodě (poloha 2). Obléhatelé jistě nepohrdli ani polohou 3 pro ostřelování, a kvůli blokaci polohy 4 na počátku ostrožny vzniklo opevnění přehradí, pozdějšího Přehradí (kresba J. Slavík, úprava K. Rybenská).

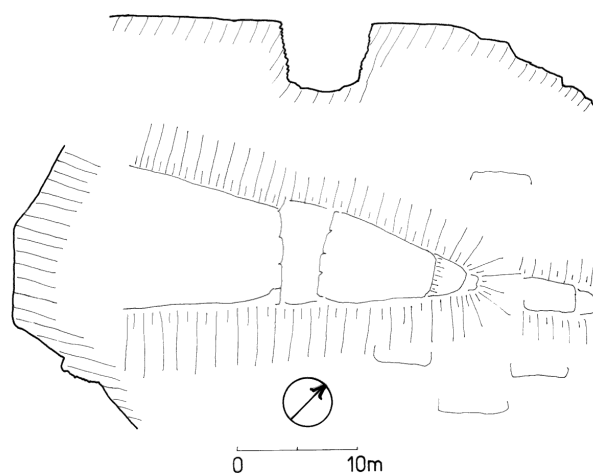

Přístupová šíje (foto J. Slavík).

nejvyšší partie s hranou svahu údolí potůčku se zachovala bez poškození. Až téměř na samou hranu svahu dosahují proti hradu odvaly skrývky lomu, ale úzké skalnaté ukončení ostrožničky (vzdálenost cca 180 m od něj) nebylo těmito pracemi nijak poškozeno. Svah zde mezi skalními výchozy strmě klesá k potůčku, k lomu je výrazně povlnnější. Samou špici výběžku přetíná příčný příkop, vytesaný do skály. Příkop je široký 8,5 m a hluboký 3,3 až 4 m, půdorysně se poněkud zalamuje od severozápadu – jihovýchodního směru k východojihovýchodu. Špiče za příkopem

Hrad Rychmburk při pohledu ze Žižkovy skály (foto S. Kudláček).

Terénní náčrt ostrožničky severně od hradu (foto J. Slavík).

Příkop (foto J. Slavík).

má rozměry 10 x 4 m, její povrch je téměř vodorovný a okraje velmi strmě klesají dolů, přerušovány vystupujícími skalkami. Na kontreskarповé stěně příkopu lze velmi pěkně sledovat stopy po tesání i vylamování zvětralého kamene. Eskarpová stěna s velmi strmým svahem, rozděleným skalními výchozy, má přírodnější vzhled. Místo zpřístupňuje pouze novodobá pěšina podél hrany svahu údolí potůčku, žádné starší komunikace se v terénu při zběžném průzkumu nepodařilo najít. Je však možné, že zanikly činností lomu, který zlikvidoval terén s přístupnějším svahem.

Plošina ve špičce ostrožny (foto J. Slavík).

Pokus o povrchový sběr archeologického materiálu na plošině byl negativní. Příkop zachytila již podrobně mapa Rychmburka z roku 1804.³⁾

Účel velkého příkopu umístěného v místě, přístupném jen od severu a severozápadu, a vydělujícího nevelkou plošinu, nelze asi vysvětlit jinak, než existencí předsunutého objektu hradu, nejspíše bašty. Jeho zřízení by bylo přirozenou reakcí na traumatické události roku 1425. Velikost i umístění příkopu neodpovídají povaze obléhacího zařízení, které zde lze s velkou pravděpodobností očekávat. Naopak mají charakter obranného prvku, jehož účelem bylo přinejmenším oddálit kontakt útočníka s dlouhým bokem hradu. O existenci předsunuté bašty na tomto místě jako reakci na obléhání se zmiňuje noticka, publikovaná kdysi na stránkách tohoto časopisu. Ve zmíněné zprávě se zmiňují i nálezy kachlů z tohoto místa.⁴⁾

Nevelká plošina umožňovala pouze umístění nějaké věžové stavby nebo obvodové fortifikace. Vzhledem k tomu, že se na povrchu plošinky nenacházejí žádné terénní nerovnosti, lze soudit, že tyto objekty byl provedeny jako dřevěné, případně dovolují i úvahu o opuštění záměru před jeho úplným dokončením. Ale ke stavbě zděné fortifikace předhradí s masivními bateriovými věžemi došlo až na přelomu 15. a 16. století a nebezpečné místo v blízkosti hradu nemohlo zůstat nechráněno. Nelze vyloučit, že poloha s technicky náročně vytesaným příkopem měla být opatřována provizorním opevněním až v případě nebezpečí. Budovatelé by se pak vyhnuli nákladné údržbě celého předsunutého opevnění. Poslední úvaha je spekulativní, stejně jako zakreslení dalších míst vhodných (podle dnešního názoru) ke stavbě obléhacích zařízení do situačního výkresu.

Příspěvek byl zpracován v rámci plnění institucionálního úkolu vědy a výzkumu NPÚ č. 21301 – Vědecký výzkum a aplikace metod operativního zpracovávání stavebněhistorických a uměleckohistorických průzkumů prováděných při obnově kulturních památek a nemovitostí v památkově chráněných územích.

Poznámky: 1) Souhrn in Slavík, J. – Václavík, F. R.: Rychmburk – stavební vývoj válcové věže. In: Dějiny staveb 2008. Plzeň 2008, s. 113 – 123. 2) Trojici zbytků bašt zakreslila do situačního plánu Menclová, D.: České hrady 1, Praha 1972, s. 359, obr. 526. Za čtvrtou baštu považovala i půlkruhový výstupek v severním nároží panského pivovaru (Menclová, D.: České hrady 2, Praha 1972, s. 449). 3) Repro např. in Štěpán, L. a kol.: Chrudimsko. Utváření venkovských sídel. Chrudim 2001, s. 92, obr. 5/34. Originál uložen ve Státním oblastním archivu Zámorsk, Velkostatek Rychmburk, Mapy a plány, mapa Rychmburku 1802. 4) Richterová, J.: Z hradů, zámků a tvrzí..., Rychmburk, Hláska XII/2, 2001, s. 30.

Bergfrit hradu Hasištejna

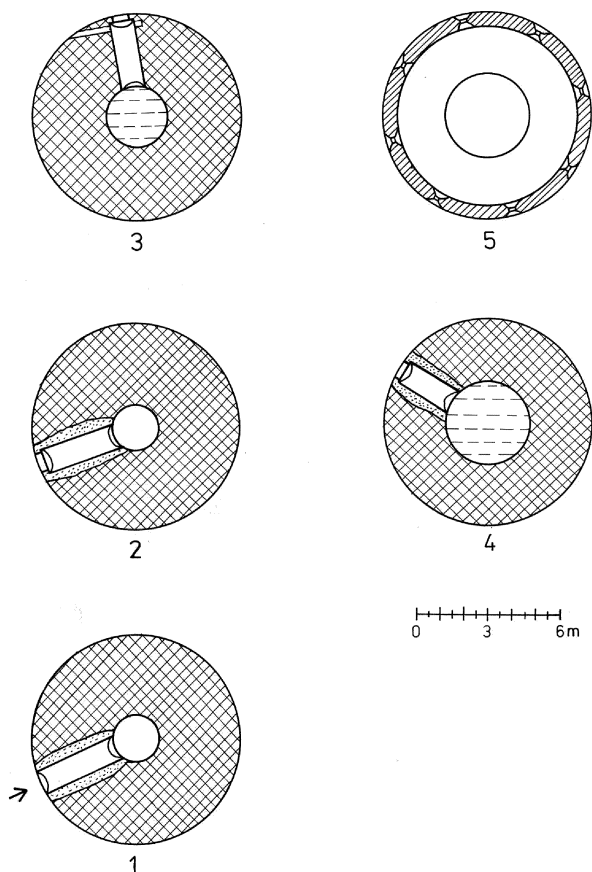
Zdeněk Hefner

Patnáct kilometrů severozápadně od města Chomutova se nachází skalnatý ostroh, vybíhající od vsi Místo nad údolím Pruněrovského potoka. Na ostrohu byl založen pravděpodobně na počátku 14. století Fridrichem ze Šumburka hrad, zvaný módním jménem Hassenstein, dnes počestně nazývaný Hasištejn (okr. Chomutov).

V dominantní poloze hradu byla vystavěna na rulovém podloží velká válcová věž – bergfrit. Věž o průměru 8,7 m s tloušťce zdiva v přízemí 3,5 m byla původně přístupná dodnes výborně dochovaným portálem, umístěným z obranných důvodů vysoko nad terénem v úrovni prvního patrového ústupku věže. Vstupní portál do věže je tvořen poměrně hrubě opracovaným neprofilovaným pískovcovým ostěním s jednotlivými jeho díly nepřiléhajícími spolu sesazenými. Vstup byl uzavíratelný dveřmi, zajišťovanými závorou, po které se dochovala obdélníková kapsa ústící až na vnější povrch zdiva věže. Dveře se otvíraly pomocí dvou protilehlých dřevěných nebo kovových čepů. Dolní čep se otáčel ve válcovém ložisku vytesaném do pískovcového prahu vstupního portálu, horní čep byl zasunut ve vyvrtaném otvoru v dřevěném trámu, zazděném pod klenbou vstupu (obr. 2: 2, 3). Pod prahem vstupního

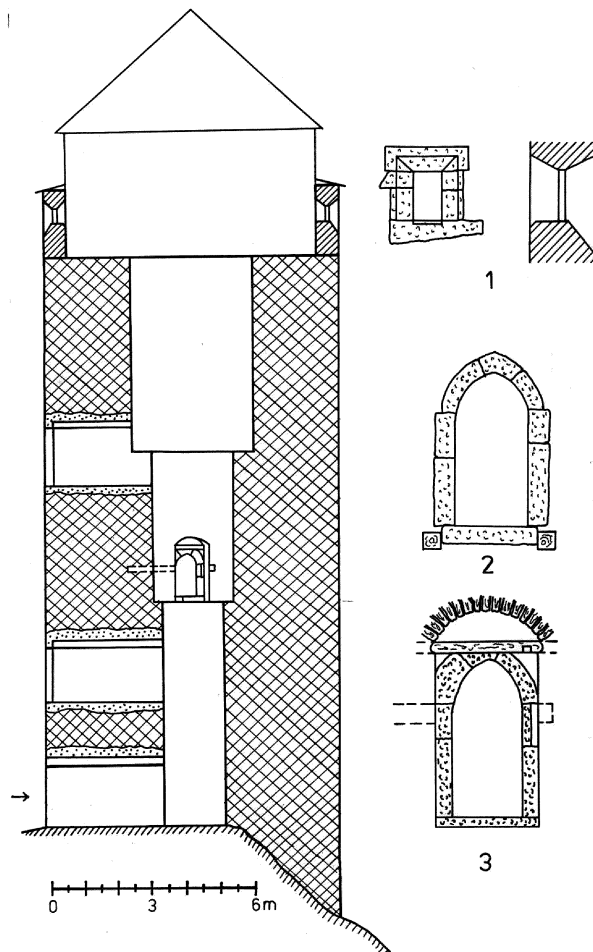
portálu byly zvenčí zazděny dvě dřevěné konzolky, které pravděpodobně nesly malou plošinku, ke které byl přistaven žebřík. Po výstavbě paláce v další stavební fázi byla poté věž přístupná pouze po můstku z jeho podkroví.

Jednotlivá podlaží věže byla původně pravděpodobně mezi sebou spojena žebříky. Temné přízemí, původně bez jediného otvoru, o hloubce 6,5 m a vnitřním průměru 1,7 m bylo původně přístupné otvorem v podlaze v úrovni, kde do věže ústil vstup (obr. 1: 3). Vrchol bergfritu byl nepochybně ukončen některým z typů podsebití, používaných na počátku 14. století. Na počátku 16. století, kdy se stal majitelem hradu Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, bylo podsebití odstraněno. Souběžně s vnějším lícem zdiva věže byla vyzděna na místo podsebití nová 65 – 70 cm tlustá zeď vysoká 2 m, prolomená osmi střílnami, pravidelně rozmístěnými po obvodu věže. Střílny jsou osazeny pískovcovými ostěními s oboustranně zkosenými špaletami a úhel okosení špalet ve vertikálním řezu byl zvolen takový, aby bylo možné hlavně zbraní umístěných ve střílně sklonit co nejniž (obr. 2: 1). I tak nová stavba věže neumožňovala na rozdíl od podsebití postřelování paty věže a jejího blízkého okolí.

Obr. 1: Hasištejn (okr. Chomutov). Půdorysy jednotlivých podlaží bergfritu. **Křížkovaně** zdivo z počátku 14. století, **šrafovaně** zdivo z přelomu 15. a 16. století, **tečkovaně** zdivo z let 1891 – 1892.

Na konci 19. století vlastnil zříceniny hradu velkostatkář Emanuel Karsch, který se rozhodl hrad zabezpečit a zpřístupnit veřejnosti. Úpravy hradu proběhly v letech 1891 – 1892 a během nich byl v přízemí věže vybourán nový vstup do bergfritu. Zároveň bylo do věže vloženo kvalitní točité schodiště, zhotovené z dubového dřeva, které plně slouží dodnes. Schodiště bylo osvětleno pouze otvorem původního vstupu do věže, což podle názoru majitele hradu nepostačovalo. Proto byly ve zdivu vybourány v různých výškových úrovních další dva osvětlovací otvory. Na renesanční nástavbě věže byla ze

Obr. 2 – Hasištejn (okr. Chomutov). Řez bergfritem (označení stáří zdiv viz obr. 1) a detaily: **1** – nákras ostění renesanční střílny při pohledu z interiéru věže a řez střílnou, **2** – vstupní portálek do věže při pohledu z exteriéru, **3** – vstupní portálek do věže při pohledu z interiéru. Rozlišení stáří zdiv viz popiska obr. 1.

dřeva vybudována rozhledna, která se stala v dalších dvou stoletích daleka viditelnou dominantou zdejšího kraje a slouží svému účelu dodnes.

Bergfrit hradu Hasištejna je další typickou ukázkou v Čechách početně zastoupených věží tohoto typu z uvedeného období s ukázkou adaptace na rozhlednu v období dozínajícího romantismu.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Neznámé sídlo v Pňovanech

Václav Chmelíř

Dnešní obec Pňovany (okr. Plzeň-sever) prošla ve svých dějinách mnohými zajímavými kapitolami. Většinou je v dějinách připomínána jakožto sídlo šlechty, a to nejdříve rodu vladyků z Pňovan, posléze zchudlé větve pánů z Říčan, a po nich jiných majitelů.¹⁾ Méně častěji se o Pňovanech uvažuje jako o městečku. Tohoto statutu dosáhly roku 1545 spolu s právem provozování řemesel, pečetění zeleným voskem a udělením znaku. Městská privilegia byla potvrzena ještě roku 1575.²⁾ Pozdější vývoj ale nepřál pevnějšímu ustavení jakožto sídliště městského typu se všemi jeho atributy. Tyto atributy byly důvodem, proč získávala šlechta obecně majetek v městečkách a městech poddanských či dokonce královských. Je zajímavé, že i Pňovany, jakožto sídlo balancující jistou dobu mezi městečkem a vsí, se stalo též sídlem jiné šlechty než místní vrchnosti.

To dokládá jedna drobná zmínka v pramenech, která se tímto stává důležitou jak pro dějiny Pňovan, tak i zajímavou pro dějiny raně novověké šlechty. Ve Wunschwitzově sbírce³⁾ se nachází seznam ženichových svědků, kteří se roku 1616 zúčastnili svatby Jáchyma z Říčan na Pňovanech a Alžběty Zádubské ze Šontálu. Na této svatbě (pravděpodobně slavené právě v Pňovanech) se objevil v řadách těchto svědků také pan Adam Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan „und im Markt Pivovan“. Toto samo svědčí o existenci dalšího zdejšího sídla, o jehož charakteru můžeme s klidem říci, že se jednalo o některý z poddanských dvorů v Pňovanech.

Na známých údajích o Adamu Chlumčanském si můžeme blíže ukázat, že podobný typ majetku mu byl osudem. Jeho otec, Jan Chlumčanský na Drahouši, získal sňatkem s Dorotou Vlasatou z Domaslavi části vsi Bukové. Adam na rozdíl od svých bratrů žádný zemskodeskový statek nezískal. V době po roce 1616 se připomíná v roce 1644 na mlýně v Hradci u Stoda, který vyženil s Ludmilou Vlčkovou z Přičiny před rokem 1627. Později byl nadlesním na panství Malešov u Kutné Hory.⁴⁾ Adam Chlumčanský

se zařadil do vrstvy nejméně šlechty, žijící na poddanských gruntech v rámci statků jiných vrchností.

Přovany totiž nikdy nedosáhly plného naplnění privilegiemi uděleného statusu či jej nejspíš brzy oficiálně ztratily, což však nebránilo místním obyvatelům se k tomuto statusu hlásit, jak ukazují i matriky. Marginálně dokázaná sídlící šlechta vstupuje vlastně do selských poměrů. Takových poměrů, které se neliší příliš od vesnických, kde se šlechta 16. a počátku 17. století též usazuje, jak ukazují i další průzkumy archívních fondů. Přesto objev sezení šlechty v takovéto lokalitě rozhojňuje tvářnost novověké nejnižší šlechty.

Poznámky: 1) Bělohávek, M a kolektiv: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s. 263 – 264. 2) Pelant, J.: Města a městečka Západočeského kraje. 2. vydání, Plzeň 1988, s. 228. 3) Národní archiv Praha – Genealogicko-heraldická sbírka Wunschwitz, i. č. 1002, kart. 31, Říčanský z Říčan. 4) Bezděková, V.: Chlumčanští z Přestavlk do poč. 18. století (mikrosonda do dějin jednoho rytířského rodu). Filosofická fakulta University Karlovy, rigorózní práce, Praha 2006, nestránková elektronická verze.

Hrádek v Újezdci na Klatovsku

Petr Rožmberský

Újezdci (Ujezdů) se sídlily společenských elit středověku je v okolí Klatov hned několik. Jen 4 km severně od Klatov bylo kruhové tvziště nad rybníkem poničeno melioracemi roku 1974; v roce 1545 je zde připomínána pustá ves a tvrz Újezd u Štěpánovic. Pět kilometrů jihovýchodně od Klatov je ves Újezdec, kde vývoj sídla vyústil v zámek, sloužící sociálním účelům. A konečně 7 km severovýchodně od Klatov je ve vsi Újezdci připomínána tvrz v roce 1513; ležela snad v místech někdejšího dvora, rozparcelovaného při raabizaci.¹⁾

Právě poslední uvedené lokality se týká tento příspěvek. Poprvé se s ní setkáváme v berním rejstříku Plzeňského kraje z roku 1379, kde je zaznamenána jako „Újezdec blízko Ostřetic Petřův, dvě svobodná popluží“. Jiný Újezdec byl tehdy označen jako „Újezdec blízko Štěpánovic. Oldřichova dvě svobodná popluží“.²⁾

O Újezdci mezi Ostřeticemi, Předslaví, Petrovičkami a Domažlickami (dnes místní část obce Bolešiny) potom nemáme dlouho žádné zprávy. Možná se po něm psal Bušek s Újezdce, který jako osoba rytířského stavu svědčil roku 1496 ve sporu o dědictví Bezděkov³⁾ (u Klatov). Podle Augusta Sedláčka se ho snad týká list z roku 1513, jímž město Klatovy prodalo tvrz v Újezdě s trávníkem, s dědinami a rybníky Matoušovi Kutalovi. Soudí tak proto, že pojednáván Újezdec zůstával v majetku Klatov až do roku 1630, kdy byly prodány Těšetice, Újezdec a Habartice Přibíkovi Jeníškovi z Újezda.⁴⁾ V Hradech nakladatelství Svoboda se již bez pochyb uvádí, že před rokem 1513 koupili Klatovští tuto ves Újezdec s dvorem a dalším příslušenstvím od Václava Varlejcha z Bubna a tvrz se zde připomíná poprvé roku 1513, kdy byla Matoušovi Kutalovi prodána z majetku města Klatov „tvrz s trávníkem, s dědinami a rybníky“, s povinností pravidelného ročního platu; když Újezdec roku 1630 koupil Přibík Jeníšek z Újezda, připojil ji ke statku Měcholupy.⁵⁾

Kdo byl Václav Varlejch z Bubna? Jeho předkové patrně založili „hrádek“ Buben (okr. Plzeň-sever), brzy jej prodali a žili pak na blízké tvrzi Dolanech. Jako první z nich je zaznamenán k roku 1387 Stach Buben z Hrádku se znamením bubnu na štítě.⁶⁾ Příslušníci rodu pak mimo jiné drželi hrad Frymburk (okr. Klatovy); jeden z nich, syn Stacha z Bubna, se jmenoval Václav a byl přezdíván „Varlych“. Patrně jeho synovi, Rackovi Varlejchovi z Bubna, byl hrad dobyt poděbradskou stranou roku 1467 a on pak seděl na nedalekých Krejnicích. Snad jeho syny byli bratři Jan a Stach Varlejchové z Bubna, kteří obdrželi roku 1493 od krále „nápad“ v Hartmanicích, Nezdicích, Novém Městě a Rapotících na Sušicku; Jan držel později hrad Vlčejn (okr. Plzeň-jih) a roku 1531 odkázal svému bratru Václavovi dům v Plzni. Václav Varlejch z Bubna prodal statek Újezdec Klatovským a roku 1534 držel Radkovicu u Žinkov.⁷⁾

Újezdec (<http://www.bolesiny.cz>).

Kdo byl Matouš Kutal? Roku 1513 prodali Klatovští ve své vsi Újezdci tvrz s trávníkem, s dědinami a s rybníky „ke jmění, držení a dědičnému vládnutí“ Matoušovi Kutalovi a jeho dědicům „v právo zákupní“ za 85 kop míšeňských grošů. Kupující slíbil městu věrnost a človečenství za sebe i za dědice a každoročně platit 2 kopy týchž grošů a nic více, pouze v případě zemské berně. Také kdyby bylo třeba, bude povinen fúrou nebo něčím jiným, tak jako ostatní sousedé městu pomoci. Kdyby on nebo dědici chtěli „to sídlo směniti neb v též právo prodati“, aby to bylo učiněno s „člověkem hodným“, však s povolením Klatovských. Klatovský historik dále uvádí, že z Újezdce vycházelo do městského důchodu ročně 5 kop 30 grošů – platili Kutal 4 kopy, Bouzek 2 kopy 30 gr., Brucha a Klička po 1 kopě 30 grošů.⁸⁾ Ponecháme-li stranou nesrovnalosti v počtech, jde o emfiteuzi – dědičný pacht. Ostatní obyvatelé vsi platili dost velké částky a zdá se, že měli v pachtu některé pozemky poplužního dvora. Kutal tedy byl poddaný a město zde zřejmě tvrz a poplužní dvůr s dominikálními pozemky emfiteuticky rozprodalo mezi poddané, neboť počátkem 16. století ještě nebyl o hospodaření vrchností ve vlastní režii zájem.

Po shoření desek zemských se Klatovští postarali, aby jim do obnovených knih byly opět zapsány svobodné (zemské) statky, které drželi. Patrně na jejich žádost bylo roku 1544 do desek zapsáno „příznání“ stále ještě žijícího Václava Varlejcha z Bubna, že prodal celou ves Újezdec s dvory kmectími, s poplužím, s dědinami, loukami, lesy, rybníčky, kurmi, robotami a vším příslušenstvím jak tu sám měl a držel a již před shořením desek zemských do nich Klatovským vložil a znovu jim klade, za 192 a půl kopy pražských grošů již dříve zcela zaplacených. Při trhu bylo vymíněno, kdyby se platila berně nebo nastala jiná královská či zemská potřeba, budou Klatovští jakožto držitelé tohoto statku plnit povinnosti ke králi a zemi jako předešlí držitelé, lidé rytířští; nesmí připojit Újezdec pod šos „ani jinak si jej osobovati a přivlastňovati nesmějí“.⁹⁾ O tvrzi se již nehovoří, ale Újezdec měl stále statut zemskodeskového statku.

Jak již bylo uvedeno, historiografie věděla, že před rokem 1513 koupili Klatovští ves Újezdec s dvorem a dalším příslušenstvím od Václava Varlejcha z Bubna. Originální zápis o tom v deskách zemských sice shořel, ale nyní se podařilo nalézt listinu¹⁰⁾ o tomto prodeji; „ceduli“ se zněním smlouvy totiž dostala každá ze zúčastněných stran a teprve pak byla smlouva přepsána do desek zemských. Cedule vyhotovili smlouvy, kteří smlouvu mezi Varlejchem a Klatovskými uzavřeli 8. ledna 1509. Byli to Bušek z Újezdce a Přibík Koc z Dobrušky. V tomto světle se jeví výše uvedená domněnka, že se Bušek psal po tomto Újezdci, značně pravděpodobná; dokonce je možné naznačit, že mohl být majitelem Újezdce před Varlejchem. V roce 1521 je nazván Buškem z Újezdce toho času v Domažlicích.¹¹⁾

Smlouva byla učiněna „o Újezdce s panstvím, s hrádkem, se vsí, lidmi, poplužím, lukami, dědinami, rybníky a bez výminky se vším příslušenstvím“, jak to Varlejch dědičně držel a užíval. Cena činila 385 kop míšeňských grošů (tj. 192 a půl kopy pražských grošů uvedených výše). Varlejch má Újezdec postoupit Klatovským na sv. Jiří, přičemž mu oni zaplatí 200 kop a pak na sv. Havla 100 kop. Zbytek kupní sumy mu zaplatí na dalšího sv. Jiří. Dále bylo smlouveno, že Varlejch nesmí lesy patřící k Újezdci do doby předání mýtit ani prodávat, ani lovit rybníky. Také „zůstalo-li by co hnoje, sena, slámy do sv. Jiří, to vše má také zůstatí při pánech Klatovských“, tak jako pšenice a žito na osev. Varlejch si vymínil, že „sirotek Běta má při něm zůstatí“ a má „též sídla pěkně přátelsky a sousedsky sstoupiti pánu Klatovským s ničím nehýbaje co jest hřebem přibito“. Kdyby do sv. Jiří nepozornost Varlejcha a jeho čeledi „na tom sídle a na popluží“ vypukl oheň, „ta škoda má

býti páně Václavova“. Varlejš ještě podle smlouvy mohl od poddaných vybrat svatojiřský úrok a „toto všechno z obou stran řkli sobě věrně pravě a křesťanský držeti jako na dobré lidi sluší“.¹²⁾

Vidíme, jak variabilní byla česká terminologie sídel nižší šlechty. Jeden a ten samý objekt byl v jedné a té samé listině nazýván hrádkem, ale i sídlem, jen o pár let později tvrzí. Není to však nikterak výjimečné; je známa celá řada objektů, v pramenech nazývaných jak tvrz, tak hrad. Výraz „hrádek“ znamená vlastně malý hrad a předpokládá se, že na rozdíl od tvrzí tak býval označován opevněný objekt, využívající ke zvýšení své obranyschopnosti výrazných terénních poloh – ostrožny, kopce nebo skal. Tvrze naopak většinou bývaly situovány v rovině u hospodářského dvora a opevněny byly především příkopem, valem a hradbou. Příkop býval často napouštěn vodou. Existuje však spousta výjimek.¹³⁾

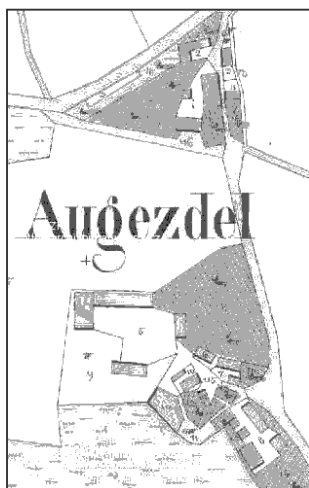
Roku 1547 byli Klatovští za trest za účast v rebelii proti králi vložit panovníkovi do desek zemských své statky. Mezi nimi je jmenována také ves Újezdec, poplužní dvůr zmíněn není. V roce 1549 si je mohli koupit napět a opět se hovoří jen o vsi Újezdci s dvory kmetskými, tedy poddanskými. Král si při tomto prodeji opět vymínil, že Klatovští nesmějí tyto statky připojit k městskému šosu ani jinak si je „osobovat“ a že budou králi a zemi povinni jako předešlí držitelé.¹⁴⁾ Jak už bylo řečeno výše, roku 1630 Klatovští prodali ves Újezdec Přibíkovi Jenškovci z Újezda. O poplužním dvoře se při prodeji nehovoří.¹⁵⁾

Podle berní ruly k roku 1654 náležel Újezdec se třemi selskými usedlostmi k panství Předslav Viléma Petra z Říčan.¹⁶⁾ Berní rula však zaznamenávala pouze rustikál, nikoli případný dominikální hospodářský dvůr. Ovšem tereziánský katastr k roku 1757 již dominikální dvůr Újezdec zaznamenává, a to jako součást statku Měcholupy.¹⁷⁾ Obětí raabizace (viz výše) se vrchnostenský dvůr v Újezdci nestal – na konci 19. století byl stále součástí velkostatku Měcholupy, patřícího řádu maltézských rytířů. Byl z měcholupských dvorů rozlohou pozemků nejmenší (Měcholupy 173 ha, Makov 125 ha, Pečetín 128 ha, Újezdec 40 ha) a byl pronajat Janu Štěpánkovi z Klatov.¹⁸⁾

Vzhledem k velikosti pozemků náležejících k újezdeckému dvoru a informacím uvedeným výše si snad můžeme dovolit hypotézu, že dvůr vznikl před rokem 1654, kdy tu byli již jen tři sedláci, zatímco v 16. století čtyři. Snad po zpusnutí té největší, kdysi Kutalovo, byl z jejích pozemků v Újezdci opět zřízen vrchnostenský hospodářský dvůr.

Logicky bychom měli hledat újezdecký hrádek v nějaké exponované poloze, která se nám při pohledu na mapu přímo nabízí – přímo nad vsí se zvedá zalesněná návrší.

Kdyby však zde stával hrádek, byly by stopy po zemním opevnění jistě neunikly pozornosti regionálních badatelů a byly by dávno známy. Proto musíme obrátit pozornost do intravilánu vsi. Nepřesná mapa I. vojenského mapování (1764 – 1768) zachycuje dvůr v Újezdci jako uzavřenou dispozici s vjezdem při jednom z nároží. Jihozápadně od dvora je zakreslen rybník. Tento rybník je zaznamenán i na mladších mapách, ale na mapě stabilního katastru z roku 1837 je zakreslen ještě jiný rybníček, a to v těsné blízkosti dvora na jihovýchodě. Dvůr se zdaleka nejeví tak kompaktně. Rybníček je součástí podivné skrumáže drobných parcel a domků, kde nejvíce zaujme s rybníčkem sousedící parcela se zakulaceným nárožím. Situace ani zdaleka není tak výmluvná jako v Lomnici,¹⁹⁾ přesto však je možné soudit, že jde o stopu po někdejší příkopu újezdeckého hrádku či tvrze. Situaci na místě by mohli zjistit členové KASu z Klatov a okolí.

Újezdec na císařském otisku stabilního katastru z roku 1837.

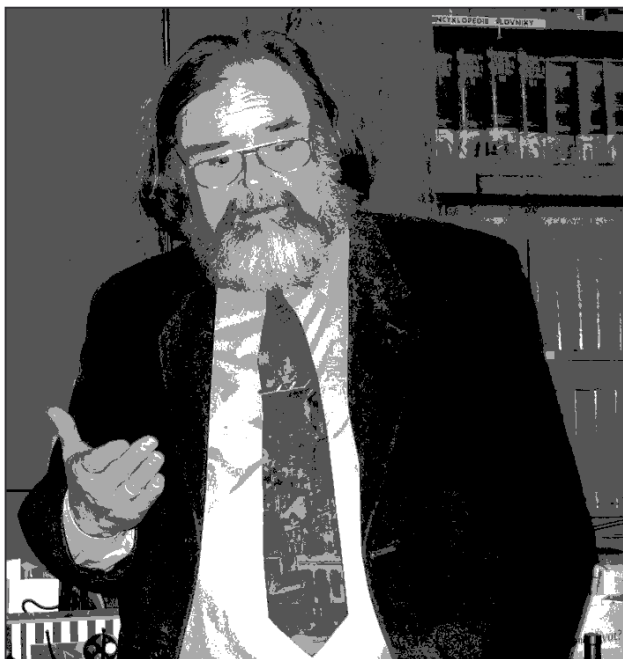
Poznámky: 1) Karel, T. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech – Plzeňsko. České Budějovice 2006, s. 258, 261, 260. 2) Emler, J. (ed.): Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag 1876, s. 14, 12. 3) Vančura, J.: Dějiny někdejšího král. města Klatov I/1. Klatovy 1927, s. 260. 4) Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze Království českého IX. Praha 1893, s. 168. 5) Bělohlávek, M. a kol.: Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s. 371. 6) Rožmberský, P.: K počátkům hradu Bubnu, Hláska IV/1993, s. 7; Rožmberský, P. – Novobilský, M.: Hrad Buben u Plešnic. 2. vydání, Plzeň 2006, s. 12. 7) Kolář, M. 1891: Z Bubna Varlichové. Ottův slovník naučný IV. Praha, s. 824; Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze Království českého XI. Praha 1897, s. 100. 8) Vančura, J.: Dějiny někdejšího král. města Klatov I/2. Klatovy 1928-29, s. 670 – 671. 9) Citace v pozn. 3, s. 340 – 341. 10) Národní archiv Praha, fond ČG-L – České gubernium – guberniální listiny, inv. č. 603. Dostupné na http://www.monasterium.net/ieekq/cz/description_cz.php. 11) Citace v pozn. 8, s. 1084. 12) Citace v pozn. 10. 13) Srovnej Svoboda, L.: Stavební vývoj českých tvrzí. In: České tvrze I. Praha 1998, s. XI – XXXIII; Chotěbor, P.: Obranní zařízení. In: České tvrze I. Praha 1998, s. XXXVII – XXXIX. 14) Citace v pozn. 3, s. 354, 361 – 362. 15) Viz též Vančura, J.: Dějiny někdejšího král. města Klatov II/1. Klatovy 1930-32, s. 1104, 1106; Vančura, J.: Dějiny někdejšího král. města Klatov II/2. Klatovy 1933-36, s. 816 – 817. 16) Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2 – popis Čech r. 1654 I. Praha 1953, s. 440. 17) Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český III – dominikál. Praha 1970, s. 230. 18) Tytl, J.: Schematismus velkostatků v Království českém. Žižkov 1894, s. 1036. 19) Karel, T. – Knoll, V. – Krčmář, L.: Příspěvek k panským sídlům v Lomnici, Hláska XXI/2010, s. 11 – 12.

Životní jubileum

prof. PhDr. Tomáše Durdíka, DrSc.

Nedávno jsem pročítal bibliografii Tomáše Durdíka, která vyšla v „hradologickém“ sborníku Castellologica bohemia 8 v roce 2002 právě při příležitosti jeho padesátých narozenin. Čas plyne jako voda, a to někdy velmi rychle, a brzy vyjde dvanácté číslo sborníku Castellologica bohemia, kde jistě někdo z fundovaných kolegů popřeje Tomášovi k jeho novému životnímu jubileu. Uteklo deset let a 24. ledna 2011 přišly Tomášovy šedesáté narozeniny, které oslavil v kruhu svých kolegů, přátel i známých v pátek 28. ledna na půdě Archeologického ústavu. Tomáše osobně znám právě těch deset let. Již předtím mi bylo zřejmé, že svou práci výrazně ovlivnil pohled na vývoj českých hradů. Dodnes jsem velmi rád, že vyšla Ilustrovaná encyklopedie českých hradů a dále vychází její dodatky, které komukoliv zpřístupňují výsledky kastelologického bádání a snad žádný jiný typ stavby nemá tak utříbený bibliografický aparát, který nás informuje o nových výzkumech a průzkumech publikovaných v řadě odborných periodik. Rovněž právě tak vydávání sborníku Castellologica bohemia i jeho činnost starosty ve Společnosti přátel starožitností jsou jen „špičkami ledovce“ Tomášových odborných aktivit, které rozvíjí poznání jak archeologie středověku, tak především kastelologie. I posledních deset potvrdilo a ukázalo, že to nebylo deset let prázdných, jak dokládá v tomto čísle Hlázky uvedená jubilatova bibliografie. Na závěr mi nezbývá než Tomášovi za odvedenou a inspirativní práci poděkovat, zároveň mu vyslovit díky i za jeho vstřícnost a ochotu vést diskusi s mladšími kolegy. Rovněž nezbývá než popřát pevné zdraví a bezpochyby mnoho dalších badatelských úspěchů, které jistě pomohou naplnit četné řádky a stránky další výroční bibliografie, která určitě přijde – snad ne jen tak rychle.

Bibliografii (a odborný životopis) jubilanta, člena Klubu Augusta Sedláčka, z let 1971 – 2000 najdou zájemci v Hlásce XII/2001, s. 24 – 28. Následující bibliografie za léta 2001 – 2010 neobsahuje standardní hesla BZO a Malé československé encyklopedie, nálevové zprávy, elaboráty stavebně historické průzkumu, recenze, referáty o literatuře, výstavách a konferencích, nekrology, jubilejní a vzpomínkové články, stejně jako populární novinové a časopisecké články, televizní scénáře, výstavní libreta a průvod-

Tomáš Durdík diskutující během oslavy svých kulatých narozenin v knihovně Archeologického ústavu (foto D. Houšková).

covské texty. Je pojata co nejúsporněji, v případě, že na titulu spolupracovalo více osob, je dr. Durdík uveden iniciálou T.D.

2001: K.Benešová, P.Chotěbor, T.D., Z.Dragoun: 10 století architektury. Architektura románská; Praha; K.Benešová, P.Chotěbor, T.D., M.Plaček, D.Prix, V.Razím: 10 století architektury. Architektura gotická. Praha; K.Benešová, P.Chotěbor, T.D., Z.Dragoun: 10 centuries of architecture. Architecture of the romanesque. Praha; K.Benešová, P.Chotěbor, T.D., M.Plaček, D.Prix, V.Razím: 10 centuries of architecture. Architecture of the gothic. Praha; Encyklopedie českých hradů. 5. vydání. Praha; Působení Josefa Mockera na Křivoklátě. ZPP 61, 35-42; Böhmisches Burgenarchitektur der Zeit Wenzels IV. In: La, H. (Ed.): Von der Burg zum Schloss. Landesherrlicher und Adeliger Profanbau in Thüringen im 15. und 16. Jahrhundert. Band 10 Reihe PALMBAUM Texte. Kulturgeschichte. Bucha bei Jena, 41-66; System královských hradů 13. století v přemyslovském loveckém hvozdu. MVP-ČSPS 39/109, 57-60; Königliche Burgen und Städte in Böhmen des 13. Jahrhunderts. CMB 3-4, 41-48; Kommenden und Burgen des Deutschen Ritterordens in Böhmen. Forschungen zu Burgen und Schlössern. Band 6. Burgen kirchlicher Bauherren, 129-138; Erforschung des Vasallenhauses der Burg Křivoklát. CMB 5, 17-22; Hrádek u Podmok (Kozohlod). AH 26, 147-153; České fortifikace vrcholného středověku. In: Kupka, V. a kol.: Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, 43-86, 511-515; Česká hradní architektura doby Václava IV. In: Historická inspirace. Sborník k počtu Dobroslava Líbala. Praha, 63-76; Torzální architektura jako historický pramen a problematika její vypovídací schopnosti. In: Opravy nosných konstrukcí historických staveb. Kutná Hora, 28-34; Stavební podoba hradu Vízmburku a jeho postavení v rámci vývoje české hradní architektury. Zpravodaj STOP 3/3, 6-12; K problematice hradu v Chrudimi. AR LIII, 615-619; Castell: tipologia centro-europea. EN Bulletin 54, 125-130; Kovové předměty z hradu Libštejna. MVP-ČSPS 109/39, 165-167; Hrad Týřov. Vlastivědná knihovnička SPS, svazek 4. Praha; Andělská Hora, Český Šternberk, Grabštejn, Hasištejn, Házmburk, Karlštejn, Kestřany, Konopiště, Kost, Krakovec, Křivoklát, Kunětická Hora, Landštejn, Lichnice, Osek, Prostiboř, Přimda, Svojanov, Talmberk, Točnick, Tolštejn, Trosky, Týřov, Žebrák. In: Bahlcke, J. - Eberhard, W. - Polívka, M. (ed.): Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska. Praha, 4, 83, 84, 117, 118, 121, 226, 227, 231, 244, 245, 248, 255, 268, 269, 272, 284, 301, 302, 397, 461, 470, 532, 548, 557, 558, 561, 562, 574, 651; The viability of czech castles as an historical resource. EN Bulletin 55, 23-29, 37; Con-

temporary Bohemian Castellology. EN Bulletin 55, 29-38; T.D., P.Bolina: Středověké hrady v Čechách a na Moravě. Praha; T.D., V.Kašpar: Archeologický výzkum hradů ve středních Čechách v roce 2000. SVS 19, 87-89; T.D., V.Kašpar: Výzkum hradu Zlenic v roce 2000. AVvČ 2000. ZČAS, supplément 45, 28, obr. 6; T.D., V.Kašpar: Zjišťovací výzkum Hradu u Čtyřkol v roce 2000. AVvČ 2000. ZČAS, supplément 45, 28-29, obr. 8; T.D., V.Kašpar: Záchraný předstihový výzkum na hradě Nižboru v roce 2000. AVvČ 2000. ZČAS, supplément 45, 29, obr. 9; T.D., V.Kašpar: Výzkum hradu v Říčanech v roce 2000. AVvČ 2000. ZČAS, supplément 45, 28, obr. 7; T.D., Z.Procházka: Zjišťovací výzkum hradu Lacembo-ku v roce 2000. AVvČ 2000. ZČAS, supplément 45, 29, obr. 10; E.Vasiliak, T.D.: Nad městy, hrady a zámky. Turnov. CD ROM.

2002: J.Adámek, T.D., J.Fröhlich, J.Olejník, J.Hladký: Protivínský zámek. Protivín; B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlíka u Humpolce v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 28, obr. 12; Grundlinien des königlichen Burgenbaues in Böhmen im 13. Jahrhundert. Forschungen zu Burgen und Schlösser 7, 209-220; Gegenwärtiger Stand der Burgenforschung in Böhmen. In: Civitas et castrum ad Mare Balticum. Riga, 99-127; Böhmisches Burgen der Hussitenzeit. In: Interdisziplinäre Beiträge zur Siedlungsforschung. Gedenkschrift für Walter Janssen. Rahden/Westf., 47-52; Ministerialenhaus der Burg Křivoklát. Pompejanische Sonde in den Alltag einer böhmischen Burg. CHG 20, 77-86; Wohntürme der böhmischen Burgen Karls IV. In: Wohntürme. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. zugleich Sonderheft der Zeitschrift „Burgenforschung aus Sachsen“. Langenbach, 41-47; Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky. Praha; K problematice importů v české hradní architektuře. MVP-ČSPS 40/110, 176-179; Velká věž hradu Velešína. CB 8, 409-416; K interpretaci hradu Týřova. AR LIV, 910-911; Par konventa tipa pilu izcelsmi Baltijá. In: Vestúrisko drupu konservácijas problēmas. Bauska, 91-94; T.D., P.Chotěbor: Der jagiellonische Umbau der Burg im Königlichen Tiergarten (Stromovka) in Opatowitz bei Prag. In: Popp, D. - Suckale, R. (Ed.): Die Jagiellonen. Kunst und Kultur einer europäischen Dynastie der Wende zur Neuzeit. Wissenschaftliche Beibände zum Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums Band 21. Nürnberg, 299-306; T.D., V.Kašpar: Archeologické výzkumy hradů ve středních Čechách v roce 2001. SVS 20, 103-106; T.D., V.Kašpar: Ke stavební podobě a vývoji hradu v Říčanech. AH 27, 79-89; T.D., V.Kašpar: Předstihový záchraný výzkum na hradě Nižboru roce 2001. ZČAS Supplément 49, 25, obr. 8; T.D., V.Kašpar: Záchraný předstihový výzkum v trase kanalizace na hradě Křivoklátě v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 25-26, obr. 9; T.D., V.Kašpar: Předstihový záchraný výzkum na hradě Zlenicích v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 26-27, obr. 10; T.D., V.Kašpar: Předstihový záchraný výzkum na hradě Jenčově v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 26, obr. 12; T.D., F.Kubů, P.Zavřel: Hrad Kunžvart. CB 8, 139-172; T.D., Z.Nemeškalová-Jiroudková: Falešný pražský groš z hradu Kozlov (Chlum). CB 8, 393-398; T.D., Z.Procházka: Zjišťovací výzkum hradu Nového Heřtejna v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 27, obr. 11; T.D., V.Sušický: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Jižní Čechy. Praha; T.D., K.Věšíňová: Výzkum druhé brány hradu Rýzmburka u Kdyně v roce 2001. ZČAS Supplément 49, 27-28, obr. 11; V.Kupka, V.Čtverák, T.D., M. Lutovský, E.Stehlík: Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání. Praha.

2003: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlík u Humpolce v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 27, obr. 16; K otázce užití palných zbraní při obraně středověkých fortifikací. Hláška XIV, 16; Hrad Vítkův Hrádek (Vítkův Kámen). MVP-ČSPS 41/111, 51-54; Kachlová kamna z manského domu na Křivoklátě. Sborník 1, 187-194; The contemporary Czech philosophy of the conservation of ruins. EN Bulletin 56-57, 107-110, 115; Bastion fortifications of Vítkův Hrádek castle. EN Bulletin 56-57, 111-116; Hrady Václava II. ZPP 63, 105-109, 140, 142, 143; Zum Vorkommen abgerundeten Ecken und mit Wohntürmen verbundener Palasse auf böhmischen Burgen. Burgen und Schlösser in Thüringen 2001/02, 45-48; Oblá nároží hradů - doklad dálkových styků? AH 28, 347-356; Zur Frage der demonstrativen Architektur der böhmischen Burgen. In: Internationales ÖGUF Symposium

2003. Burg & Funktion. Exzerpte. Krems an der Donau, 11-13; K pozdně středověkému obrannému systému hradu Bauska. ZPP 63, 234-236, 295, 299-300; Hrad na Šumavě. In: Šumava. Příroda-historie-život. Praha, 435-448; Hrad v Kolíně v rámci české hradní architektury doby husitské. Lapis Refugii 2, 2-9; Nižbor Castle Chapel. In: Court chapels of the high and late middle ages and their artistic decoration. Praha, 179-184, 423-425; T.D., M.Cejpová: Zjišťovací výzkum hradu Hlavačova u Chocně v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 25, obr. 15; T.D., V.Kašpar: Předstihový záchranný výzkum v čele jižní předsunuté bašty hradu Český Šternberk v roce 2002. Sborník Muzea středního Posázaví v Ratajích nad Sázavou a Archeologické společnosti Západočeské univerzity v Plzni II, 57-62; T.D., V.Kašpar: Záchranný archeologický výzkum na trasách inženýrských sítí na hradě a zámku Nižbor v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 25, obr. 10; T.D., V.Kašpar: Archeologický výzkum hradu Jenčov (okres Kladno) v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 25, obr. 11; T.D., V.Kašpar: Záchranný výzkum na hradě Zlenicích v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 25, obr. 13.; T.D., V.Kašpar: Záchranný výzkum předsunuté jižní bašty hradu Českého Šternberka v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 26, obr. 12; T.D., Z.Procházka: Zjišťovací výzkum hradu Nového Herštejna v roce 2002. AVvČ 2002. ZČAS Supplément 53, 26, obr. 14.

2004: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum na hradě Orlíku u Humpolce (o. Pelhřimov) v roce 2003. AVvČ 2003. ZČAS Supplément 56, 41-42, obr. 10; Zaniklý hrad u Čtyřkol. Senohrabská Hlávka 2/04, 4, 7; Hrad Dívčí Kámen (Maidštejn, Menštejn). In: Dívčí Kámen. Přírodní rezervace a historický vývoj osídlení. Křemže, 62-70; Zur Einflussproblematik im Rahmen der böhmischen Burgenarchitektur. CMB 6, 41-48; K otázce demonstrační architektury na českých hradech. ZPP 64, 118-123, 173-174, 177-178; K počátkům šlechtických hradů v Čechách. AR LVI, 169-175; Nálezy z hradů přechodného typu (Hlavačov, Angerbach, Tachov). Castellologica bohemia fontes 1. Praha; Die Vorkurgen der böhmischen mittelalterlichen Burgen. Chateau Gaillard 21, 65-69; Povrchový průzkum Trmalovy tvrže v Toušicích. CB 9, 219-224; K problematice pohraničních tzv. horských hradek. AH 29, 343-356; K problematice výskytu demonstrační architektury na českých hradech. MVP-ČSPS 42/112, 123-125; The archaeologization of masonry constructions on the castles of Bohemia: A few examples. EN Bulletin 58, 155-160; Blockwerkammern und Tafelstuben der böhmischen Burgen (Böhmen). In: Holz in der Burgenarchitektur. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. Reihe B: Schriften. Braubach, 152-164; Hrad v Bubenči (Místodržitelský letohrádek). In: Tryml, M. (ed.): Kniha o Bubenči. Praha, 114-115; Problems of the Conservation and Revitalisation the fortified heritage in the Czech Republic. In: Restauro e Riuso dei Monumeti Fortificati. Catania, 45-50; Hrad Sobín. Věstník Musejního spolku královského města Rakovníka a okresu rakovnického XXXXII, 17-22; Zum Vorkommen und Interpretation abgerundeter Ecken der böhmischen Burgen. Burgenforschung aus Sachsen 17/2, 153-159; Das System der Königsburgen des 13. Jahrhunderts im Jagdgehege der Přemysliden. CaBe 7, 27-46; Hrad Kyšperk. In: Brych, V.: Kachle doby gotické, renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze. Praha, 118-119; T.D., V.Kašpar: Prvá brána jádra hradu Zlenice. CB 9, 139-170; T.D., P.Kausek: Záchranný výzkum druhé brány hradu Rýzmburka (o. Domažlice) v roce 2003. AVvČ 2003. ZČAS Supplément 56, 40, obr. 11; T.D., P.Kausek, Z.Procházka: Výzkum hradu Nového Herštejna (o. Domažlice) v roce 2003. AVvČ 2003. ZČAS Supplément 56, 41, obr. 9.

2005: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlíka u Humpolce v roce 2004. AVvČ 2004. ZČAS Supplément 60, 41, obr. 7; Die Burg Rabí. Libice nad Cidlinou; Hrad. In: Cílek, V. (ed.): Střední Brdy. Příbram, 214-230; Encyklopedie českých hradů. 6. vydání. Praha; Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky 2. Praha; Tertiary River Sand used as Subsoil of Czech Castles. Castrum Bene 9 Exzerpte, 5-6; Schildmauerburgen in Böhmen. In: Interdisziplinäre Studien zur europäischen Burgenforschung. Festschrift für Horst Wolfgang Böhme zum 65. Geburtstag. Teil II. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung.

Reihe A: Forschungen, Band 9. Braubach, 161-166; Hrad. In: Český les. Příroda-historie-život. Praha, 451-466; Karlík - die kleinste böhmische Burg Karls IV. Archaeologia Historica Polona, tom 15/1. Przesłosc z perspektywy źródeł materialnych i pisanych, 197-206; The Southern Advanced Bastion of the Český Šternberk Castle. EN Scientific Bulletin 59, 121-128; T.D., F.Gabriel, P.Chotěbor, I.Peřina: Castrum Bene 9. Exkursionsführer. Ústí nad Labem-Praha; T.D., V.Kašpar: Výzkum hradu Zlenice v souvislosti s jeho památkovými úpravami a prezentací. AH 30, 167-181; T.D., V.Kašpar, J.Zavřel: From a Prestigious Construction to a Provincial Ruin - History of One Castle and One Hill. Castrum Bene 9 Exzerpte, 14-15; T.D., P.Kausek: Předstihový záchranný výzkum druhé brány hradu Rýzmburka v roce 2004. AVvČ 2004. ZČAS Supplément 60, 40, obr. 5; T.D., Z.Procházka: Výzkum hradu Nového Herštejna v roce 2004. AVvČ 2004. ZČAS Supplément 60, 40-41, obr. 6; T.D., V.Sušický: Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Západočí. Praha; J.Úlovec, Z.Fišera, P.Chotěbor, J.Slavík, Z.Procházka, M.Rykl, T.D.: Encyklopedie českých tvrzí. III. díl S-Ž. Praha.

2006: T.Biller, D.Burger, T.D.: Die Rothenburg am Kyffhäuser - zur Baugeschichte der Kapelle. Forschungen zu Burgen und Schlösser 9, 181-185; B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlík u Humpolce v roce 2005. AVvČ 2005. Zprávy ČAS Supplément 64, 39, 54; Přimda - die älteste Steinburg in Böhmen. Forschungen zu Burgen und Schlösser 9, 95-103; Tertiärer Flu sand als Unterbettung böhmischer Burgen. CaBe 9, 61-72; Einleitung. CaBe 9, 9-10; Die Burg Lauf im Kontext der böhmischen Burgenarchitektur. In: Burg Lauf a. d. Pegnitz. Ein Bauwerk Kaiser Karls IV. Nürnberg, 109-118; Zum Derzeitiger Stand der Studien zu Belagerungswerken vor böhmischen Burgen. In: ...wurfen hin in steine-groze und niht kleine... Belagerungen und Belagerungsanlagen im Mittelalter. Ed. Olaf Wagener - Heiko La. Beihefte zur Mediaevistik. Monographien, Editionen, Sammelbände. Band 7. Ed. Peter Dinzelbacher, Frankfurt am Main, 305-326; Otázka archeologických výzkumů v kontextu evropské kastellologie. ZPP 66, 149-151, 175, 179; Raně středověké hradiště v Tachově. AH 31, 199-208; Latran - ein spezifischer Typ der befestigten Unterburgsiedlungen in Böhmen. CHG 22, 109-118; Derzeitiger Stand der tschechischen Kastellologie. Chateau Gaillard XXIII Abstracts Résumés des communications. Houffalize, 43-44; Současný český přístup k zacházení se zříceninami. In: Společnost pro technologie ochrany památek odborný seminář Problematika konzervace torzálních památek. Praha, 4-7; Zur Frage der demonstrativen Architektur der böhmischen Burgen. CaBe 8, 3-17; Bier und weitere alkoholische Getränke auf den Burgen. In: Alltag auf Burgen im Mittelalter. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. Reihe B: Schriften, Band 10. Ed. Joachim Zeune. Braubach, 171-176; Hrad. In: Novohradské hory novohradské podhůří. Příroda-historie-život. Praha, 477-486; Burg Křivoklát. In: Mitteleuropa zur Zeit Marbods. Praha, 28-30; Roubená komora na hradě Louzek. AVJČ 19, 191-201; Burgeneinbau in ältere Städte Böhmens. CMB VII, 33-40; Pivo a další alkoholické nápoje na českých hradech. MVP 44-ČSPS 114, 118-123.; K nálezu padělků pražského groše na hradě Kozlov (Chlum). CB 10, 335-336; Monastery castle in Broumov. EN scientific bulletin 60, 117-122; T.D., J.Fröhlich: Nové poznatky o hradu Újezdci u Týna nad Vltavou. CB 10, 337-348; T.D., Z.Hazlbauer: Komorové kachle ze severovýchodního kouta nádvoří horního hradu na Křivoklátě. CB 10, 281-306; T.D., J.Hložek, V.Kašpar: Výzkum hradu Zlenice v roce 2005. AVvČ 2005. Zprávy ČAS Supplément 64, 38, 39, 53; T.D., V.Kašpar, J.Zavřel: Vom Prestige-Objekt zur Provinzionellen Ruine, oder Geschichte einer Burg und eines Berges. CaBe 9, 73-86; T.D., N.Kubí: Hrad Švihov. Libice nad Cidlinou; T.D., Z.Procházka: Výzkum hradu Nový Herštejn v roce 2005. AVvČ 2005. Zprávy ČAS Supplément 64, 38, 52.

2007: B. Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlíka u Humpolce v roce 2006. AVvČ 2006. Zprávy ČAS Supplément 68, 56-57, 73; K problematice Veřejové skály. Hlávka XVIII, 12; Castles and Knightly Commands in Prague Towns. A X-a Conferinta Internationala „Castrum Bene“ „Orasul si fortificatille“ Rezumat/Zusammenfassungen/Abstracts. Sibiu, 6-7; Wohneinheiten in

den Palatien der böhmischen Burgen Königs Přemysl Otakar II. In: 15. Jahrestagung der Wartburg Gesellschaft. Vorträge in Zusammenfassungen. Kronach und Heldburg, 17; Obytné jednotky v palácích hradů Přemysla Otakara II. In: 6. specializovaná konference stavebněhistorického průzkumu Funkční a prostorové uspořádání budov. Konferenční příručka. Litomyšl, 5-6.; Současná česká kastellologie. České vysoké učení technické v Praze. Profesorské přednášky 7/2007. Praha; Batterieturmburgen in Böhmen. CMB 8, 37-48; Hrad v Kardašově Řečici. Řečické zajímavosti. Zvláštní vydání k 600. výročí udělení městských práv Kardašově Řečici, 11; Hrad Přimda. Vlastivědná knihovnička SPS, sv. 14. Praha; Vkládání hradů do starších českých měst. AH 32, 199-210; Vorgesobene Basteien böhmischer mittelaltrelcher Burgen. In: Zwinger und Vorbefestigungen. Langenwei bach, 87-101; Hrad přechodného typu v Čechách. Praha; The first line of defence of Andělská Hora Castle. Studies in Post-Medieval Archaeology 2, 306-316; Předstihový výzkum hradu Pořešína v roce 2006. AVvČ 2006. Zprávy ČAS Supplément 68, 56, 72; Hrad Hartenštejn. Bochovecké listy XXX/3, 6; Rekonstrukce podoby hradu Krivoklátského v 13. století. MVP-ČSPS 45/115, 248-252; T.D., P.Bolína: Povrchový průzkum hradu v Trhově Štěpánově. Zpravodaj Štěpánovska 2007/1, 5-7; T.D., J.Hložek, V.Kašpar: Předstihový záchranný archeologický výzkum brány předhradí hradu Zlenice v roce 2006. SVS 25, 152-155; T.D., J.Hložek, V.Kašpar: Předstihový výzkum hradu Zlenice v roce 2006. AVvČ 2006. Zprávy ČAS Supplément 68, 57-58, 74; T.D., J.Hložek, V.Kašpar, V: P182/2006, Zlenice hrad, okr. Praha-východ. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2006, 51; T.D., P.Juřina: První regulérní výzkum areálu zaniklého hradu v Buštěhradu. AVvČ 2006. Zprávy ČAS Supplément 68, 55; T.D., V.Kašpar, D.Polcar: P 0050/2006, Pořešín, okr. Český Krumlov, hrad. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2006, 49; T.D., P.Kausek, Z.Procházka: Předstihový výzkum hradu Starého Herštejna v roce 2006. AVvČ 2006. Zprávy ČAS Supplément 68, 57, 73.

2008: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlíka u Humpolce v roce 2007. ZČAS Supplément 71, AVvČ 2007, 43-44, 60; Architect Josef Mocker at Krivoklát castle on 1877 - 1888. EN Bulletin 61, 110-116; Reconstruction of the 13th century's Krivoklát castle appearance. EN Bulletin 61, 144-145; Das hussitische Heerwesen. In: Bereit zum Konflikt. Strategien und Medien der Konflikterzeugung und Konfliktbewältigung im europäischen Mittelalter. Ostfildern, 299-311; Die Burgen König Wenzel IV. in Prager Städten. FBS 11, 119-128; Poznámky k technickému vybavení hradů (záchody, vodovody). In: Technická infrastruktura budov a sídel. 7. specializovaná konference stavebněhistorického průzkumu Jáchymov 10./11. - 13. června 2008. Konferenční příručka, 9; Die tschechische Kastellologie der Gegenwart. CHG 23, 129-139; Hrad Karlík. AH 33, 221-231; Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Dodatky 3. Praha; České hrady. 2. vydání. Praha; Předstihový archeologický výzkum hradu Hartenštejna v roce 2007. ZČAS Supplément 71, AVvČ 2007, 41-42, 58; Předstihový archeologický výzkum hradu Pořešína v roce 2007. ZČAS Supplément 71, AVvČ 2007, 42-43, 59; Hrad na Malši. Vlastivědná knihovnička SPS. Svazek 15. Praha; Obytné jednotky v palácích hradů Přemysla Otakara II. Svorník 6, 5-12; Vladislavská přestavba hradu Krivoklátského. ČSPS 116, 177-183; Vyšehrad fortress in Prague. EUROPA NOSTRA scientific bulletin 62, 119-124; Předstihová bašta hradu Týřova. CB 11, 223-232; P072/2006, Hartenštejn, k. ú. Bochoř, okr. Karlovy Vary, hrad. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2007, 42-43; T.D., J.Fröhlich: Výzkum v lapidáriu v jižním křídle píseckého hradu. CB 11, 543-551; T.D., J.Hložek, V.Kašpar: Předstihový výzkum hradu Zlenice v roce 2007. ZČAS Supplément 71, AVvČ 2007, 44, 45, 62; T.D., J.Hložek, V.Kašpar: P182/2006, Zlenice hrad, k. ú. Senohraby, okr. Praha-východ. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2007, 45; T.D., V.Kašpar, D.Polcar: P143/2007, Pořešín, okr. Český Krumlov, hrad. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2007, 44-45; T.D., Č.Pavlik: Soubor kachlí z hradu a zámku Bechyně. CB 11, 483-494; T.D., Z.Procházka: Předstihový výzkum hradu Starého Herštejna v roce 2007. ZČAS Supplément 71, AVvČ 2007, 44, 61.

2009: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlík u Humpolce v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 52, 69; Der Umbau der Burg Krivoklát zur königlichen Residenz unter Vladislav dem Jagellonen. In: Von der Burg zur Residenz. Veröffentlichungen der Deutschen Burgenvereinigung e. V. Reihe B: Schriften, Band 11. Braubach, 95-104; Die Entstehung des rein militärischen artilleristischen Machtstützpunktes - das Fallbeispiel Hartenštejn in Böhmen. Die Burg im 15. Jahrhundert. Kronberg, 11; Královské hrady. In: P.Sommer, D.Třeštík, J.Žemlička (ed.): Přemyslovci. Budování českého státu. Praha, 426-430; Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. 3. vydání. Praha; Doppelpalasanlagen - ein moderner und prestigeträchtiger Burgentyp in Böhmen zur Zeit Karls IV. FBS 12, 67-78; Wohneinheiten der böhmischen königsburgen Přemysl Otakars II. FBS 12, 213-220; Brány hradu Pořešín. AH 34, 695-709; Artilleristische Fortifikationsglieder. Castrum 10 (2009/2), 16-17; Hrad s bateriovými věžemi v Čechách. ČSPS 117, 65-79; Hrad Přimda. In: M.Mašek, P.Sommer, J.Žemlička, J. a kol.: Vladislav II. druhý král z Přemyslova rodu. K 850. výročí jeho korunovace. Praha, 191-202; Poznámky k technickému vybavení hradů (záchody, zásobování vodou). Svorník 7, 15-28; The casemates of the second gate at Krivoklát castle. Studies in postmediaeval archaeology 3, 509-516; P103/2008, Pořešín, okr. Český Krumlov, hrad Pořešín. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2008, 30; Hrad Českého ráje. In: Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji. Z Českého ráje a Podkrkonoší - Supplementum 13, 80-111; Dwelling towers of Czech castles. EUROPA NOSTRA Scientific Bulletin 63, 139-150; T.D., F.Gabriel, P.Chotěbor: Wartburg-Gesellschaft Jahrestagung 2009 Exkursionsführer. Wartburg-Praha; T.D., J.Hložek: Předstihový výzkum hradu Pořešín v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 48-49, 65; T.D., J.Hložek: Výzkum hradu Zlenice v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 50-51, 67; T.D., J.Hložek: P128/2008, Zlenice hrad, k. ú. Senohraby, okr. Praha-východ. ARCHAIA Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2008, 48-49; T.D., J.Nedbal: Výzkum hradu Jenčova v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 50, 64. T.D., D.Polcar: Předstihový výzkum hradu Velešín v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 49-50, 66; T.D., Z.Procházka: Výzkum hradu Starý Herštejn v roce 2008. ZČAS Supplément 75, AVvČ 2008, 51-52, 68.

2010: B.Dragoun, T.D.: Předstihový výzkum hradu Orlík u Humpolce v roce 2008. ZČAS Supplément 78, AVvČ 57-58, 73; Vělo viduslaiku aizsardzības sistēma Bauskas pilī. Latvijas viduslaiku pilis VI, 95-107; Boření věží na hradech v Jindřichově Hradci. In: Forum archaeologie post-mediaevalis. Písemné a ikonografické prameny v archeologii novověku. Abstrakty. Praha, 6; K výskytu okrouhlých obytných věží ve střední Evropě v 12. - počátku 13. století. In: Arcidiecézní muzeum na olomouckém hradě. Příspěvky z mezinárodní konference. Olomouc, 143-154; Anfänge des königlichen Burgenbaus in Böhmen. In: Papers Schedule Chateau Gailard XXV, Rindern, 20; Burgen des Übergangstyps in Böhmen. CHG 24, 59-68; K problematice možného ovlivnění středoevropské hradní architektury křížovými výpravami. In: XLII. mezinárodní konference archeologie středověku České a Slovenské republiky s hlavním zaměřením Člověk před hradbou a za hradbou. Program, 1-2; Několik poznámek k české hradní každodennosti. AH 35, 45-61; Archeologický výzkum hradu Kamýk nad Vltavou v roce 2009. ČSPS 118, 1-16; Kaple hradu Velešína. In: Čechy jsou plné kostelů. Kniha k počtě PhDr. Anežky Merhautové, DrSc. Praha, 284-297; Praveký objekt na hradě Krivoklátě. In: Ecce Homo in memoriam Jan Fridrich. Praha, 239-242; Die Burg Freudenstein in Jáchymov (St. Joachimsthal) - der jüngste Burgenneubau in Böhmen. Forschungen zu Burgen und Schlösser 13, 43-50; T.D., B.Dragoun, P.Filip, F.Kocman, J.Píša, V.Staněk: Hrad Orlík u Humpolce. Humpolec; T.D., V.Girsa, M.Hanzl: Prezentace zříceniny hradu Kamýka nad Vltavou. ZPP 70, 175-178, 231, 233-234; T.D., V.Girsa, M.Hanzl: Výzkum a konzervace zříceniny hradu Kamýk nad Vltavou. In: Výskum a obnova hradnej architektúry. Bratislava, 35; T.D., J.Hložek: Předstihový výzkum hradu Pořešín v roce 2009. ZČAS Supplément 78, AVvČ 2009, 55-56, 72; T.D., J.Hložek: P124/2009, Pořešín, okr. Český Krumlov, hrad Pořešín. Archaia Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2009, 44-45; T.D., J.Hložek:

Výzkum hradu Zlenice v roce 2009. ZČAS Supplément 78, AVvČ 2009, 58-59, 74; T.D., S.Chmielowiec, J.Nedbal: Předstihový výzkum hradu Kamýka nad Vltavou v roce 2009. ZČAS Supplément 78, AVvČ 2009, 53-54, 69; T.D., S.Chmielowiec, J.O.Nedbal: PO30/2009, Kamýk nad Vltavou, okr. Příbram, hrad parc. č.608/1, 609, stabilizace a prezentace zříceniny hradu. Archaia Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2009, 37-39; T.D., S.Chmielowiec, J.O.Nedbal, K.Peřina, D.Polcar: Předstihový výzkum hradu Vimperk v roce 2009. ZČAS Supplément 78, AVvČ 2009, 54-55, 70, 71; T.D., S.Chmielowiec, J.O.Nedbal, K.Peřina, D.Polcar: PO20/2009, Vimperk, okr. Prachovice, hrad, parc. č. 369, rekonstrukce a oprava hradu Vimperk, 1. a 2. etapa. Archaia Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2009, 72-73; T.D., D.Polcar: Předstihový výzkum tvrze v Tiché v roce 2009. ZČAS Supplément 78, AVvČ 2009, 56-57, 75; T.D., D.Polcar: P101/2009, Tichá, okr. Český Krumlov, tvrz. Archaia Praha o.p.s. Výroční zpráva za rok 2009, 70-71; T.D., J.Vinař, M.Červenka, S.Černocká: Studie na záchranu a rehabilitaci hradní zříceniny Zlenice a jejího přírodního prostředí. Praha.

Ivan Peřina

Za Ladislavem Hladkým

V pátek 25. února 2011 náhle zemřel ve věku nedožitých 69 let východočeský regionální historik PhDr. Ladislav Hladký, CSc. Odešel od nedokončených knih, studií a příspěvků. Momentálně nás nejvíce trápí těsně před termínem odevzdání opuštěné kapitoly publikace o dějinách města Kostelce nad Orlicí.

Ladislav Hladký se narodil v jihomoravských Ivančicích 11. července 1942, absolvoval tamní základní školu i gymnázium (1959) a na brněnské universitě do r. 1964 vystudoval dějepis, češtinu a klasickou archeologii. Krátce pak působil v třeboňském státním archivu a od počátku roku 1967 pracoval v Dobrušce jako ředitel městského muzea, kam dojížděl z Hronova, kde založil rodinu. Výrazně se podílel na obnově rodného domku F. V. Heka, organizoval konferenci o národním obrození v Podorlicku v roce 1969 a podílel se na přípravě oslav 650. výročí první zmínky o Dobrušce v roce 1970. Přitom hned od svého příchodu do Dobrušky publikoval k oběma tématům mnoho menších i větších odborných a popularizačních článků. Zapojil se do redakčních příprav vznikajícího sborníku Orlické hory a Podorlicko, v jehož redakční radě působil se svým přítelem PhDr. Jaroslavem Šilou CSc. až do roku 2003.

Spolu s tehdejšími řediteli okresního archivu v Rychnově n. K. prom. hist. Václavem Matoušem se účastnil přípravy tzv. nového Sedláčka v nakladatelství Svoboda. Rozdělili si území okresu Rychnov nad Kněžnou tak, že Ladislav zpracoval 32 hesel. Příprava publikace se zpátečnickým tématem šlechty a jejích sídel, komplikovaná přepracováváním hesel podle měnících se požadavků zadavatele, se pak vlekla téměř dvacet let a šestý, východočeský díl knihy Hrad, zámek a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, vyšel jako poslední až v roce 1989. Tuto práci bohužel poškodilo omezení zdrojů na historické a archivní prameny a nařízená absence poznámkového aparátu.

Koncem roku 1972 Ladislav nastoupil do Jiráskova muzea v Hronově, ale za své předchozí angažmá v obrodném procesu byl v polovině roku 1973 z místa vyhozen. Ztratil tak možnost práce v místě, kde založil rodinu. Další rok postupně pracoval na několika místech, aby pak na dlouhá léta zakotvil v podnikovém archivu n. p. Tepna Náchod. Tam se začal důkladně věnovat dějinám podniku i jeho předchůdců a zapojil se do činnosti vznikající východočeské skupiny historiků textilu. Pro svoji pracovitost, poctivý a kritický přístup brzo získal významné místo i v tomto oboru. Příslušníci této skupiny, zvané východočeská textilní frakce, zevrubně pracovali na přípravě dějin textilní výroby a přípravu syntézy, k níž už mnoho nescházelo, zastavily a pravděpodobně už natrvalo odsunuly události následující po listopadu 1989.

V období normalizace se Ladislav Hladký, zvaný přáteli Lad'a (krátce!), začal přirozeně věnovat i historii náchodského okresu a od roku 1989 se stal jedním z redaktorů sborníku Náchodsko od minulosti k dnešku. Množství jeho prací pojednávalo o Hronově a jeho okolí, svůj záběr však postupně zvětšoval na celé území

Ladislav Hladký (třetí zleva) před branou hradu Grodno mezi částí účastníků loňského výletu královéhradecké pobočky do Slezska.

okresu Náchod. Na jeho archivním pracovišti nacházeli útočiště i nadaní studenti historie.

Po roce 1989 se aktivně účastnil procesu demokratizace v Hronově, pracoval ve společenských organizacích (mimo jiné i v královéhradecké pobočce Klubu Augusta Sedláčka) a působil v redakčních radách vlastivědných a historických periodik. V roce 1993 přešel jako historik do náchodského muzea. Svůj odborný záběr rozšířil na dějiny Kladska, městskou heraldiku a vexilologii. V roce 1994 dokončil svoji normalizací přerušovanou vědeckou aspiranturu a získal titul kandidáta historických věd. Jeho bibliografie výrazně přesahuje číslo 400.

Mezitím stihl se svou manželkou Eliškou vychovat dvě dcery a v posledních letech se těšil i z vnuků, kteří ho zdárně uváděli do světa počítačové techniky. Protože je práce historika spíše samotářská, rád se zúčastňoval všech setkání příslušníků východočeské historické obce, ať to bylo na půdě Historického klubu, kladské komise, Klubu Augusta Sedláčka či neformálních platform jako byly tzv. ptačí slety či setkání ve Žďárkách. Při těchto setkáních si „dobýjel baterky“ a v živých diskusích se velice často objevovala témata pro nové průzkumy a spoluautoři dalších prací. Jeho podíl na práci východočeské pobočky KAS není zdanlivě příliš výrazný, byl však poctivým členem její revizní komise. Jeho přínos spočíval v kritickém pohledu na diskutované problémy a v samozřejmém předávání nabytých znalostí svým mladším a začínajícím profesionálním i amatérským kolegům. Čest jeho památce!

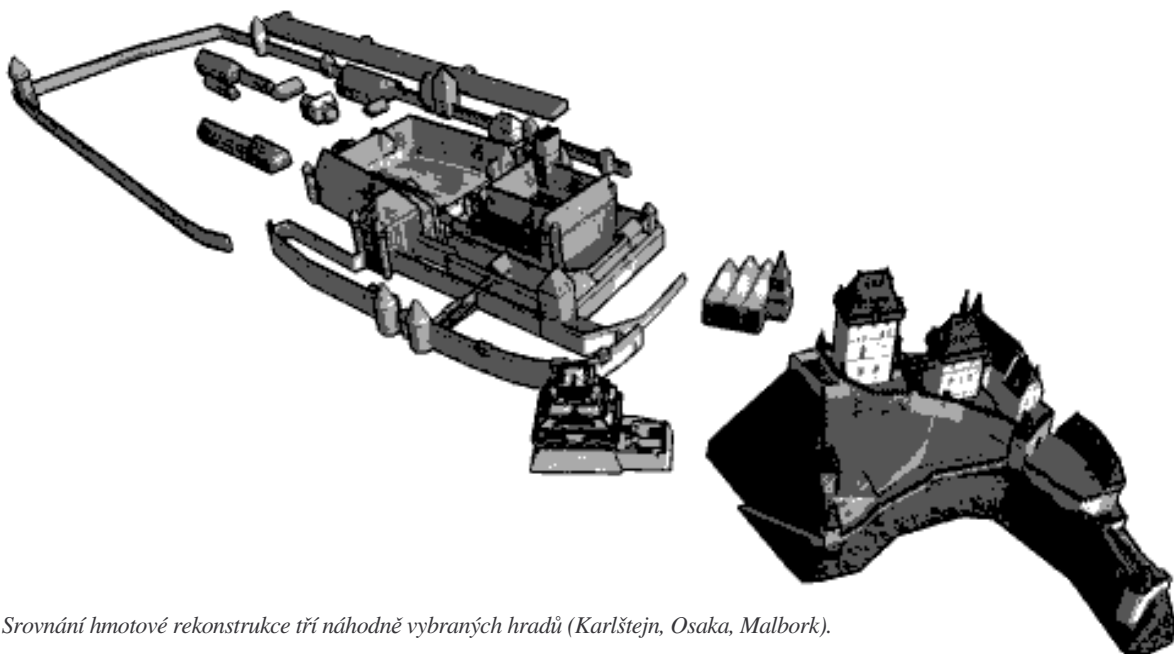
Jiří Slavík

Jednoduchá prohlídka a tvorba 3D modelů hradů

Petr Koscelník

V tomto příspěvku bych chtěl krátce představit možnosti aplikací Google Earth a Google SketchUp (dále GE a GSU) při studiu našich či zahraničních hradů. Obě aplikace jsou v základní uživatelské verzi zdarma, kterou poskytuje společnost Google (viz odkazy). Po instalaci GE lze navštívit 3D galerii, ve které lze opět zdarma stáhnout modely hradů. Z našich hradů zde můžete nalézt například Karlštejn, Švihov, Loket aj. Po stažení modelu (*.kmz), se zobrazí v 3D krajině GE. Dostáváme tak jedinečný náhled na umístění hradu v krajině. Obdobně lze zkoumat i zahraniční památky, mimo jiné např. Malbork, Krak des Chevaliers atd. Prezentované hrady jsou bohužel pouze ve formě texturovaných „pláštů“ budov, jedná se tak o jednoduché modely. Nelze tedy na nich zkoumat vnitřek stavby.

Modely prezentované v 3D galerii byly vytvořeny pomocí editoru GSU. Po stažení modelu z galerie do aplikace GSU (*.skp), se nabízí například možnost rychlého srovnání hmotových rekonstrukcí hradů. Tvorba modelů hradů je v tomto editoru velmi jed-

Srovnání hmotové rekonstrukce tří náhodně vybraných hradů (Karlštejn, Osaka, Malbork).

noduchá a intuitivní, přesto lze pracovat s největší přesností. Přesnost lze dodržovat pomocí přímo zadávaných hodnot, výsledný model lze i okótovat. Pro tvorbu modelů lze využít i stávající 2D dokumentaci, která se v měřítku do aplikace importuje. Společnost Google poskytuje sérii výukových videí, pomocí nichž se velmi rychle a jednoduše naučíte v editoru pracovat. Výsledné modely lze opět jednoduše sdílet pomocí 3D galerie nebo GE. Samozřejmě je i možnost tvorby 2D obrázků, například i jakýchkoliv řezů budovou. V základní nabídce se také nabízí možnost tvorby prezentačních videí (*.avi). Nabízí se tak možnost využití tohoto nástroje pro dokumentaci, rekonstrukci a prezentaci památek pro odbornou i širokou veřejnost. Pro náročnější uživatele existují placené verze PRO, které umožňují komunikaci se SW ArcGIS v podobě geodatabáze (*.mdb). Domnívám se, že právě taková společnost, jako je KAS najde široké uplatnění těchto softwarů. Zejména při rekonstrukci a prezentaci méně známých, destruovaných a pro 3D modeláře nezajímavých památek.

Odkazy: <http://sketchup.google.com/>, <http://www.google.com/earth/index.html>, <http://sketchup.google.com/3dwarehouse/?hl=cs>.

Už jste četli...?

Památky středních Čech. Časopis Národního památkového ústavu ú. o. p. středních Čech v Praze XXIV/2010 č. 2. Formát A4, 104 stran, doporučená cena 60 Kč, distribuce martinkova@stc.npu.cz. Z obsahu: V. Razím: Zřízení hradů a městské hradby v současné praxi památkové péče, s. 10 – 60 (metodika s množstvím příkladů). P. Kroupa: Průzkum východní fasády zámku v **Brandýse nad Labem**. 1. část, s. 80 – 84. J. Nusek: K obnoveným malbám v zámecké kapli ve **Vlašimi**, s. 89 – 93.

redakce

Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 22/2010. Z obsahu: P. Rožmberský: Podnikatelé Schürerové z Waldheimu a jejich působení v 17. století na Rokycansku (též o jejich sídle v **Dobřívě**), s. 43 – 67. V. Ryšavý: **Stavební vývoj zámku Zbiroh**, s. 68 – 109. Formát A5, černobílý, 128 stran, cena 80 Kč, objednat možné na adrese muzea Nám. J. Urbana 141/1 nebo slatkovska.muzeumro@atlas.cz.

Archeologie západních Čech 1. Věnováno stému výročí úmrtí Františka Xavera France. Vydalo Západočeské muzeum v Plzni roku 2010. Formát A4, 124 stran, 300 výtisků. Z obsahu: H. Thomasová – R. Trnka: Méně známá fakta o životě, výzkumech a nálezech F. X. France, s. 42 – 58 (též výzkum tvrzí ve **Štáhla-vech** a v tvrzi **Žákavě**). M. Novobilský: František Xaver Franc a jeho přínos pro poznání středověkého hradu **Lopaty**, s. 77 – 98. Orna: Obličejový pohár z hradu **Lopata** u Plzně, s. 99 – 104. Objednávky na adrese knihovna@zcm.cz v ceně 150 Kč (+ poštovné a balné).

P. Rožmberský

Z hradů, zámků a tvrzí

Regionální muzeum v Chrudimi zve na výstavu **Košumberk – znovuoobjevené poklady**. Výstava probíhá od 18. 2. do 29. 5. 2011. Otevřeno denně mimo pondělí 9 – 12, 13 – 17 hod.

Redakce

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: mailto:rozember@kar.zcu.cz. Internetové stránky: <http://www.klubaugustasedlacka.cz/>.

Schůze Rady se bude konat **ve středu 1. června** od 17. hod. v šermířském klubu U starého psa (u Klárky) v Riegrově 3 (suterén). Bude stanovena výše „desátku“ za rok 2011 a výše předplatného Hlázky na rok 2012, rozhodne se o dalším konání konference Dějiny staveb a vydání sborníku z minulé konference, proběhne volby funkcionářů Rady. Další návrhy k projednání či stanoviska k uvedeným tématům mohou předsedové poboček zaslat i elektronickou poštou. Pobočky mají při hlasování podle počtu členů hlasů: Plzeň 5, Praha 2, Zlín 2, Hradec Králové, Brno a Humpolec po jednom. **Funkcionáři pražské pobočky** do uzávěrky tohoto čísla nedodali zprávy o činnosti a hospodaření, což je nutné urychleně napravit.

Redakce děkuje všem, kteří zaslali příspěvky do Hlázky a v případě přerušených „seriálů“ žádá jejich autory za strpení a pochopení. Může však oznámit radostnou zprávu – **Ročenky KASu**, vydávané před „sametovou“ revolucí se konečně podařilo dostat do elektronické podoby a jsou tak k dispozici i novějším členům klubu. Nepodařilo se to však na internetových stránkách klubu, které stagnují, ale je možné je najít na <http://www.evida.cz/mikota/rocenky.htm>.

Zpráva o činnosti v r. 2010: V průběhu krize se podařilo získat dotace na Hlášku i na sborník Dějiny staveb (i když zde o něco nižší) a členská cena Hlázky i „desátku“ zůstala zachována. Hláška byla všem plzeňským gymnáziím a autorům příspěvků poskytována i nadále zdarma. Byla uspořádána 11. mezinárodní konference Dějiny staveb a vydán sborník z předešlé konference, zasláný všem pobočkám. Schůze Rady potvrdila ve funkcích stávající osoby a novou pokladní. Dlouho trvající a traumatizující kontrola dotací poskytnutých za posledních pět let klubu na sborník Dějiny staveb nakonec dopadla poměrně dobře. Byl založen nový účet Rady s výhodnějšími podmínkami za jeho vedení.

tajemník P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2011: Zůstatek: 73 638,55 Kč. Příjmy: 119 419,98 Kč (od Nadace 24 000, od města Plzně 50 000, od MK ČR 30 000, za Hlášku 11 660, „desátek“ 3690, úrok 69,98). Výdaje: 117 226 Kč (na sborník DS 80 000, na Hlášku 30 990,

vedení účtu 2727, správní poplatky 2430, penále 900, propagace 153, poštovné 26). Zůstatek: 75 832,53 Kč.

pokladník K. Brzobohatá

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozmbur@kar.zcu.cz. Internetové stránky pobočky: <http://kasplzen.sweb.cz/>.

Na klubových schůzkách vždy první středu v měsíci od cca 16. hod. v šermířském klubu U starého psa (u Klárky) v suterénu Riegrových 3 v lednu informoval P. Rožmberský o průzkumu barokní drátovny v Nezvěsticích a stříbrných dolech u Losině, v únoru Jakub Anderle přednášel o pěstování vína ve středověku se zaměřením na okolí Plzně a v březnu M. Novobilský předvedl výsledky průzkumu Červené bašty hradu Švihova v 3D modelaci. Děkujeme.

Přednáška Ing. Jana Anderleho pro veřejnost na univerzitní půdě o výsledcích stavebně historického průzkumu tzv. Dolního hradu v Toužimi, i přes obvyklé počáteční obtíže s technikou, zaujala 38 posluchačů.

Jarní autovycházka je připravena na **sobotu 16. dubna**. Traasu na jihozápad od Prahy připravil O. Slabý: Dolní Břežany – zámek (tvrz). Zvole – tvrz, Zvolská Homole – hrad, Zbraslav – zámek (hrad, klášter), Kazín – hrad, Mníšek – zámek (hrad), Dobřichovice, Karlík – hrad, Třebotov – zámek (tvrz), Choteč – tvrz. Odjezd tradičně od Hamburku v 8 hod. Řidiči nahlásí volná místa a přezdíčky zájem o svezení a příspěvek na benzín na tel. nebo e-mail pobočky.

Jarní členská schůze se koná ve **středu 4. května** po přednášce u Klárky (viz výše). Na programu bude přijímání nových členů, vylučování neplatičů, plánování dalších akcí a pod.

Jarní poznávací zájezd se uskuteční v **sobotu 14. května**. Odjezd opět od Hamburku v 7. hod., namířeno je na Písecko: Šamonice – tvrz (zavraždění Loreckých ze Lkouše), Kožlín – zámek (tvrz), Čížová – zámek (tvrz), Brloh – dvůr, tvrz, Stará Dobev – tvrz, románský kostel (s prohlídkou), Písek – oběd (hrad), Zvíkov (hrad); na zpáteční cestě podle času třeba zámky Varvažov, Čimelice, Škvořetice. Připravili O. Slabý a P. Rožmberský. Opět se pojedje malým autobusem, takže kdo se přihlásí dříve, ten jede (na tel. nebo e-mailu pobočky). Cena za sedadlo při plně obsazeném autobusu je odhadnuta na 200 Kč. Na zpáteční cestě bude stanovena skutečná cena a hned zaplacená. Problém nastává, když se přihlášení účastníci nedostaví. Patrně by se měli ostatním, kteří musí pak zaplatit i jejich místa, na další schůzce revanšovat drinkem.

Na podnět některých členů pobočky se uskuteční netradiční **dvoudenní výlet loďmo**. Bude směřovat za památkami na řece Mži, mezi vodáky známější spíše pod názvem Berounka. Plavbu zahájíme v **sobotu 11. června** v 9. hod. v centru Plzně pod pivovarem, návrat z Liblína je předpokládán v neděli do 18 hodin. Kromě zřícenin hradů Věžky a Libštejna je v plánu návštěva některých méně známých pravěkých a středověkých lokalit (Kozel, Stápole, Nadryby, Radná) a kostelů v Druztové a Plané. Nocleh ve vlastních stanech. Loď, vodácké vybavení i doprava bude zajištěna. Orientační cena 400 Kč/osobu bude upřesněna podle počtu přihlášených účastníků. Bližší informace podá a zájemce zapisuje J. Hajšman (jan.hajzman@cez.cz, tel. 724785389).

V tomto roce oslavili nebo oslaví kulaté narozeniny následující členové pobočky (dávky prominou): Mgr. Vladimír Červenka ze Lnář, Mgr. Lucie Galusová z Osečné, Petr Kovář z Plzně, Mgr. Radka Lomičková z Březky a Stanislav Plešmíd z Plzně třicítka, Mgr. Petr Baierl z Plzně a Mgr. Zdeněk Svoboda z Kašperku čtyřicítka, půl století Josef Brtek ze Sokolova, Miloslav Brunclík z Plzně, Milan Novobilský z Plzně, a Mgr. Luboš Smolík z Chanovic. Josef Ansl z Plané u M. Lázní, Prom. hist. Eva Kamenická z Plas, Jaroslav Monhart z Rokycan a Jarmila Sadílková z Prahy šedesátku a Vlastimil Berdych z Vochova, Karel Machulda z Příchovic a MUDr. Jaroslav Novák z Plzně sedmdesát let. Všem jubilantům přejeme především zdraví a zážitky z akcí pobočky a při čtení Hlázky. Případné změny jmen, adres a titulů je třeba ohlásit pobočce – napsat změnu jen na složenku při placení nestačí – údaje z ústítků složenek s kartotékou členstva neporovnáváme.

Řady členstva pobočky navždy opustili pánové Jaroslav Sládek z Mostu a František Ludvík ze Strašic. Čest jejich památce!

Zpráva o činnosti v r. 2010: Po celý rok (mimo prázdnin a května) se dařilo zajistit na klubových schůzkách přednášky, čtyři přednášky pro veřejnost byly uspořádány na půdě Západočeské univerzity. V restauraci U Vincenta vadila nájemci nízká konzumace a proto bylo přeneseno od srpna místo schůzek do šermířského klubu U starého psa (u Klárky), do středověkého prostředí. Uskutečnily se dvě členské schůze, jarní a podzimní autovycházka na Merklínsko a do povodí Javornice, jarní a podzimní poznávací zájezdy na Sázavu (obléhač práce) a na Strašicko. O všech aktivitách bylo podrobně referováno v Hlásce.

jednatel P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2010: Zůstatek: 13 617 Kč. Příjmy: 19 114 Kč (příspěvky, dary). Výdaje: 20 391 Kč (za Hlásku 7100, poštovné Hlásky 8240, desátek 1990, přednášky a cestovné 2700, drobné výdaje 361). Zůstatek: 12 340 Kč.

pokladník K. Brzobohatá

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz; Mgr. Josef Jan Kovář, Renneská třída 416/39, 639 00 Brno-Štýřice.

Zpráva o činnosti v r. 2010: V r. 2010 nebyla zorganizována žádná společná akce pobočky s výjimkou výroční schůze dne 26. 11. v prostorách Šermířského klubu L.A.G. v Brně, jíž se zúčastnilo 7 členů. Jádrem činnosti pobočky tak leželo v rovině individuálních aktivit jejích členů. J. Kovář realizoval archeologickou výstavu „Život na středověkém hradě“ ve Vlastivědném muzeu Jesenicka v Jeseníku. Výstava probíhala od 12. 10. 2010 do 2. 1. 2011 a danou problematiku představila zejména prostřednictvím moravských (Lelekovice, Rokštejn) a místních lokalit (Frýdberk, Javorník, Kaltenštejn). J. Kovář dále realizoval i exkurzi pro veřejnost jesenického regionu na tamní hrady Frýdberk a Kaltenštejn, při níž byly na druhé jmenované lokalitě zjištěny čerstvé nelegální výkopy. Následně policejní vyšetřování bohužel nepřineslo výsledek a případ byl po měsíci odložen. J. Štětina v roce 2010 mj. publikoval článek věnovaný gotickému hradu Kroměříž ve sborníku „Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži“. P. Šimeček mj. vypracoval projekt obnovy části opevnění hradu Brumov. Putovní výstava „Copuli Lapidum I & II“ M. Plačka a P. Šimečka, která se věnuje hradům v povodí Svitavy a Svratky, byla v roce 2010 prezentována mj. v Muzeu Boskovicka v Boskovicích od 15. 7. do 15. 9. Do roku 2011 vstupuje brněnská pobočka v síle 10 členů, jelikož M. Endlicherová musela pozastavit své bádání i členství v klubu z důvodu plnění rodičovských povinností.

Zpráva o hospodaření v r. 2010: Zůstatek: 1480 Kč. Příjmy: 920 Kč (čl. příspěvky 600, na Hlásku 320). Výdaje: 420 Kč („desátek“ 100, za Hlásku 320 Kč). Zůstatek: 1980 Kč.

pokladník J. J. Kovář

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec. E-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, orlikhumpolec@seznam.cz. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz/klub-a-sedlacka/>.

Zpráva o činnosti v r. 2010: Členové se scházeli v průběhu roku při jednáních společnosti Castrum o. p. s. a dále při pořádání jednotlivých kulturních a dobrovolnických aktivit na hradě Orlík. Členové pobočky spolu s dalšími dobrovolníky v r. 2010 zajišťovali drobnou údržbu a přípravu jednotlivých aktivit pro veřejnost na hradě Orlík, dále prováděli svépomocné práce při záchraně položeného městského domu čp. 338 na Zichpili v Humpolci u toleranční modlitebny. Výroční členská schůze pobočky se konala dne 3. 12. Do správní rady společnosti Castrum o. p. s. byl jmenován nový člen – Mgr. Vladimír Staněk. Dále byl do pobočky přijat nový člen – Tomáš Klener z Prahy. Do knihovničky byla přikoupena publikace AH 35/10. Dále do knihovničky byla pobočce věnována publikace Dějiny staveb 2008 a 2009, za což kolegům z Plzně touto cestou velice děkujeme.

Zpráva o hospodaření v r. 2010: Zůstatek: 894 Kč. Příjmy: 660 Kč (čl. příspěvky, na Hlásku). Výdaje: 883 Kč (desátek 100, Hláška 160, publikace 560, poštovné 63). Zůstatek: 671 Kč.

František Kocman

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihaz@post.cz. Internetové stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz/>.

Zpráva o činnosti v r. 2010: Hned po Novém roce 2010 tradiční výstup na hrad Helfštýn. 16. 1. vedl R. Vrla pěší poznávací výlet na hrady Engelsberk, Starý Světlav. 11. 2. se uskutečnila přednáška PhDr. Petera Kováče s autogramiádou jeho knihy *Kristova trnová koruna a dvorské umění Ludvíka IX. Svatého*, která posluchače velmi zaujala a kde si mohli výše uvedenou knihu zakoupit přímo od autora. V květnu od 5. 5. do 9. 5. podnikla pobočka zájezd po hradech Maďarska – druhé pokračování, které zorganizoval Aleš Fuksa, od hradu přestavěného na zámek Šarišský potok po města Eger s návštěvou hradu Füzer, historického města Sátoraljaújhely, dále s hrady Sárospatak, Regéc, Boldogkö. Dále byly navštíveny hrady Monok a Szerencs, Edelény, Szendrő, Szádvár. Dále byla uskutečněna prohlídka arcibiskupského barokního města Eger. Na závěr zájezdu jsme mohli obdivovat hrady Cserépvár, Ónod a Diósgyőr. Dále automobilem byla podniknuta od 1. 5. do 9. 5. akce pod názvem „Barbarossa IV“ s návštěvou hradů Drachenfels v falckém lese (rozlohou obrovský skalní hrad), přes hrady Schoeneck, Wassenbourg, se spoustou zachovaných kameňických článků s obrovskou obytnou věží, se zachovaným rytířským sálem osvětleným 9 gotickými okny, dále Wieux Wildstein, Grand Arnsbourg, Lichtenberg. Návštěvě hradu Herrenstein předcházela návštěva dvou románských kostelů v obci pod hradním kopcem. Následovaly Haupt-Baar, Grand Geroldseck, Petit Geroldseck, Greifenstein. Dále nás uchvátil rozlohou obrovský románský hrad Lutzelbourg nad řekou Moselou. Dále přes hrad Dabo, původně vystavený na obrovském skalním bloku v dominantní poloze jsme se dostali na zříceninu trojhradu Ochsenstein, který byl vystaven na samostatně stojících skalních masívech v rámci dlouhé ostrožny Otou I. z Ochsensteinu jako jeho domovské sídlo. Dále románský klášter Marmoutier, přes hrady Haut Konigsbourg, Oedenbourg, Wineck a nocleh na hradu Landsberg, který byl uveden v rámci článku hrady Alsaska v jedné z předchozích Hlásek. 1. 7. – 4. 7. proběhla 4. akce na záchranu hradu Křídlo pod vedením R. Vrla s vybudováním přístupového schodiště z předhradí do hradního jádra. A. Hoferek se svými přáteli podnikl 4. 10. další pokračování pěšího přechodu přes feudální sídla Čech a Moravy, kde navázali na Vranov nad Dyjí, přes zříceninu hradu Šimperk, Lapikus, Žerotice (tvrz), přes Dívčí hrad, Sirotčí hrad, zámek Lednice, Břeclav, Hodonín do Bzence. Celkem urazili účastníci pochodu 177 km. Začátkem listopadu proběhla na zřícenině hradu Šaumburku likvidace pirátské sondy a její dokumentace pod vedením R. Vrla. 2. 12. proběhla 16. valná hromada pobočky, které se zúčastnilo 42 členů. Byl přijat 1 nový člen, 4 členové ukončili členství.

Zpráva o hospodaření v r. 2010: Zůstatek: 6708 Kč. Příjmy: 8000 Kč (na Hlásku 920, čl. příspěvky 6200, vstupné na přednášku 880). Výdaje: 7750 Kč (desátek, předpl. Hlásky, poštovní ceniny, pronájem přednášk. sálu, za přednášku, občerstvení při vernisáži, xerokopie). Zůstatek: 6958 Kč. Z. Sadílek a J. Hoza

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik@josefov.npu.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2010: Členská základna nedoznala změny a počet členů zůstává na 25 (z toho dva kolektivní). Někteří

členové však již delší dobu neplní své povinnosti a výbor bude muset přikročit k revizi členstva. Výbor pracoval ve složení J. Slavík – předseda, J. Čížek – jednatel a J. Černý – pokladník. Poněkud se zlepšila komunikace mezi členy výboru a vybírání členských příspěvků, členové byli o akcích vesměs včas informováni. Po dlouhé době začala pracovat nově složená revizní komise: L. Hladký, Z. Fišera a J. Sigl. Po počátečních problémech způsobených pokladníkem byly nakonec provedeny všechny potřebné revize pokladny za léta 2007 – 2009. Proběhly všechny čtyři plánované členské schůze: 11. 2. (výroční), 6. 5., 16. 9. a 9. 12. o průměrné účasti 6 členů. Účast byla vesměs nižší než v předloňském roce a dlouhodobě stagnuje. Na schůzích byli členové tradičně seznamováni s výsledky klubových i soukromých akcí, novou kastelologickou literaturou, obsahem odborných konferencí a s archeologickými výzkumy ve východních Čechách. Všechny schůze opět proběhly v archeologickém oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové. Obě konané poznávací akce oslovily i díky relativně dobrému počasí mnohem více členů než v předcházejících letech. Jednalo se především o velmi úspěšný jarní výjezd 1. května na Moravskotřebovsko, kterého se pod vedením kol. Dvořáka a Černého zúčastnilo 7 členů a 4 rodinní příslušníci. Navštíveno bylo 6 lokalit: Hradisko (u Mor. Třebové), expozice na hradě a zámku v Moravské Třebové, Hradisko (Radkov), hrad Cimburk (u Městečka Trnávky), zachovalá tvrz ve Vranové Lhotě a lokalita Vraní hora. Dva nenasytní členové pak ještě na zpáteční cestě navštívili zbytky hrádku Hřebeč. Menší zájem z objektivních důvodů byl o podzimní výjezd 11. září na hrady a tvrze v Kladsku a na jeho pomezí, kterého se pod vedením kol. Čížka zúčastnili 4 členové, 3 rodinní příslušníci a zčásti i 3 hosté v čele s dr. Jaroslavem Šulou. Navštívili jsme 5 lokalit: zříceninu Homole, archeologickým výzkumem odkrytý hrad nad Vartou (Bardo), městské opevnění v Kladské Bystřici (Bystrzyca Kłodzka), tvrz v Želazně a zříceninu Szczerba. Oba výjezdy se setkaly se značným ohlasem a potvrdily v tomto ohledu dobře nastoupenou cestu. Z ostatních činností je třeba zmínit tradiční aktivní účast zástupců pobočky na odborných konferencích Dějiny staveb 2010, „Svorník“ a 17. 6. na semináři „Průzkumy památek v Královéhradeckém kraji“ (Národní památkový ústav, ú. o. p. v Josefově). J. Čížek a J. Slavík se opět zapojili do snah Společnosti ochránců památek ve východních Čechách o opravy a zpřístupnění hradu Frymburk přednáškami při Dni otevřených dveří v rámci oslav Matouše z Frymburka 18. září, kol. Hájek a Fišera se zúčastnili zájezdu na hrady Českého středohoří. V oblasti publikační nevyšly žádné tituly našich členů, některé publikace se připravují. J. Čížek

Zpráva o hospodaření v r. 2010: Zůstatek: 3579,50 Kč. Příjmy: 1860 Kč (čl. příspěvky 1140, předplatné Hlásky 720). Výdaje: 1150 Kč (předpl. Hlásky 920 Kč, desátek 230 Kč). Zůstatek: 3634,50 Kč. pokladník J. Černý

**Další informace od poboček
redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.**

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: julovec@mvr.cz, houskovad@seznam.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2011

(vyjde v první červencové dekádě 2011)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2011.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Petr Beránek, (www.klubaugustasedlacka.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (rozumber@kar.zcu.cz nebo pmikota@post.cz)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků.